

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Стан держави
під час пандемії
коронавірусної
хвороби

Міжнародна науково-практична
конференція

**Стан держави
під час пандемії
коронавірусної
хвороби**

Матеріали

11 вересня 2020 р.

м. Київ

Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. 60 с.

У збірнику представлені тези доповідей, оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції “Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби”, яка була проведена Східноєвропейським центром наукових досліджень 11 вересня 2020 року.

Збірник розрахований на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, представників підприємницьких структур і широкий читацький загал.

Робочі мови конференції: українська, англійська та російська.

Видається в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов’язковим.

**Research
Europe.org**

© Колектив авторів, 2020
© Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020
© Research Europe, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

Анісімов В. М.

Інституційні інструменти державної влади як засоби подолання наслідків пандемії коронавірусної хвороби та проблема пошуку альтернативних рішень.....6

Прокопенко К. О.

Вплив пандемії COVID-19 на аграрний сектор України.....9

Удова Л. О.

Вплив COVID-19 на функціонування малого агробізнесу.....11

Shubravska O. V.

Global crises and risks to sustainable development of the Ukrainian agrarian sector.....14

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Панфілова Т. О.

Ризики подолання глобальної кризи COVID-19 в Україні.....16

Письменна О. В.

Проблеми та перспективи розвитку аграрного ринку України в умовах пандемії.....18

Ткаченко В. Д.

Сучасний стан міжнародної торгівлі послугами.....21

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Созонова Н. О.

Організація та облік відряджень в умовах карантину.....23

Толкачев В. А.

Совершенствование бухгалтерского учета на предприятии в период пандемии.....25

Фесенко В. В.

Врахування пандемії COVID-19 при аудиті фінансової звітності підприємств..... 27

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ

Ткачук Н. М., Моргун А. С.

Проблемні аспекти управління безпекою праці в закладі охорони здоров'я....29

Хорошко М. Д.

Организация управления малым бизнесом во время карантина.....32

Яковлева А. М.

Ефективне управління власним бізнесом в умовах запровадження жорстких карантинних заходів.....34

СЕКЦІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ**Котенко Н. О., Жирова Т. О.**

До питання організації освітнього процесу ЗВО під час COVID-19.....36

Шевченко А. П.

Розвиток технологій дистанційного навчання в умовах пандемії.....38

СЕКЦІЯ 6. ПРАВО**Геращенко М. М.**

Нормативно-правове забезпечення профілактики вірусних захворювань в області охорони здоров'я.....40

Новикова Н. В.

Правовое обеспечение безопасности туризма.....41

Обрусна С. Ю., Іванова І. В.

Організаційно-правові засади функціонування електронного суду в умовах пандемії COVID-19.....43

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА**Козлова А. О.**

Шляхи виходу вітчизняної туристичної галузі із кризи, що спричинила пандемія COVID-2019.....45

Новикова Н. В.

Обеспечение безопасности туризма в современном мире.....47

Сюмка Ю. В.

Стан ресторанного бізнесу під час пандемії.....48

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА**Ігнатович О. Г.**

Компетентнісно орієнтовані завдання в умовах дистанційного навчання в період пандемії.....51

Кітова О. А.

Навчання учасників освітнього процесу з охорони праці та безпеки життєдіяльності як один із засобів запобігання розповсюдження коронавірусної інфекції.....56

Слущкий Я. С.

Культурна адаптація іноземних студентів в умовах карантинних заходів.....58

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

УДК 342.5

JEL Classification: I18

Анісімов В. М.,
молодший науковий співробітник відділу
природно-техногенної та екологічної безпеки,
ДУ “Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України”, м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ ТА ПРОБЛЕМА ПОШУКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ РІШЕНЬ

Нинішня пандемія коронавірусної хвороби обумовила нову реальність, а саме: внаслідок уведеного у переважній більшості країн карантину, що фактично набув загальнопланетарної формату, значно ускладнилося, а в окремі періоди навіть припинилося вільне пересування людей і товарів, а отже відбувся збій системи глобальної ринкової економіки. При цьому важливо зазначити, що для забезпечення ефективного функціонування ринкових механізмів сучасної економіки найбільш адекватним – принаймні протягом останніх трьох десятиліть – вважається мінімальна державна участь, зниження інституційної ролі уряду. І навіть прогнозувалось, що держави у майбутньому світі будуть втрачати свою роль на користь транснаціональних компаній [1, с. 66 – 72]. Це могло підтвердити й те, що соціальна держава, яка у попередній період вважалась найкращою моделлю державної організації суспільного життя, все більше перетворювалась в сервісну державу, де основна вага приділяється наданню адміністративних послуг на базі впровадження новітніх цифрових технологій; натомість суспільні форми соціально-гуманітарної діяльності, набували тенденцію до згортання, у тому числі в охороні здоров'я.

Однак пандемія, в рамках боротьби з її медичними наслідками, змусила уряди звернутись до використання інституційних інструментів державної влади, адже тільки рішеннями держави можливо увести карантин, закрити кордони та забезпечити реалізацію інших заходів. Так само, для подолання наслідків світової економічної кризи, що, як відомо, вже назрівала, а пандемія стала її тригером, здійснюються заходи, які забезпечуються інституційними інструментами державної влади, а саме: відповідна бюджетно-податкова політика, коли для бізнесу запроваджуються

податкові канікули, надаються кредити під низькі відсотки та здійснюється списання частини кредитів, виділяються безоплатно субсидії та ін. Також для підтримання внутрішнього попиту як стимулу економічного зростання здійснюють значні грошові виплати населенню. Застосування таких інструментів економічної влади держави притаманно передусім для найбільш економічно розвинених країн, офіційні валюти яких водночас є й резервними валютами для світової економіки. В зазначених країнах також, у контексті боротьби з наслідками пандемії коронавірусу, активізувалося обговорення питання про так званий безумовний гарантований дохід, тобто гарантований мінімум грошових виплат всім громадянам незалежно від їх статусу.

Показово, що достатньо високу ефективність у боротьбі з медичними та економічними наслідками пандемії продемонстровано насамперед в тих країнах з демократичною формою правління, де продовжують діяти інституційні моделі соціальної держави, як наприклад: Німеччина, Швеція, Ізраїль. Але несподівано високу ефективність у боротьбі з наслідками пандемії коронавірусу, продемонстрували авторитарні індустріалізовані держави, передусім Китай та деякі інші східно-азійські країни, а також Білорусь, де має місце поєднання автократії з гіпертрофовано патерналістською соціальною державою, в якій у прийнятному функціональному стані зберіглася радянська система охорони здоров'я, що як, визнавалось раніше, є найкраще пристосованою саме до боротьби з масовими епідемічними хворобами.

Поряд із цим, в процесі організації боротьби з пандемією елементи авторитаризму, зловживання інструментами державної влади знаходять виявлення і в тих, країнах, які являють собою достатньо зрілі демократії. Вказане ще більш посилюється загальною тенденцією, коли сьогодні уряди активно просуваються на шляху до встановлення контролю над всесвітньою мережею Інтернет. Відтак формулюються прогнози про можливість навіть певного автократичного регресу [2], та повернення людства в епоху міждержавного протистояння, що в економічній політиці знаходитиме виявлення у посиленому протекціонізмі аж до автаркії. І як результат цього – розділення людства на ряд супротивних регіональних угруповань. Проте, як видається, обернути назад цивілізаційний процес неможливо. І підставою для такого твердження є те, що нинішня ситуація з пандемією коронавірусу засвідчує, що людство, на основі сучасних досягнень інформаційно-цифрових технологій, вже увійшло до принципово нової цивілізаційної епохи в якій провідну роль відіграє широке впровадження у соціальне та економічне життя дистанційних он-лайн засобів. Це, відповідно, забезпечує підґрунтя для ще більшого посилення глобалізаційних процесів у світі. Але наскільки незворотними видаються зміни та чи можливо повернення після пандемії до тих форм економічної діяльності, які були домінуючими? Зазначене видається цілком можливим у разі якщо поточний пандемічний спалах захворювання матиме хоч і

тривалий, але епізодичний характер. Однак, як повідомляє Всесвітня організація охорони здоров'я, це, швидше за все, не остання пандемія і слід готуватись до наступних [3]. Як можливо припустити людство вступило в тривалу епоху змін в основі яких лежить глобальні кліматичні трансформації, що спровокують розповсюдження переносників небезпечних інфекційних хвороб в ті регіони, де в населення не вироблено проти них імунітету, а також появу з ґрунтів, що відтанули збудників тих небезпечних хвороб, які на сьогодні є вже є подоланими.

Отже, виходячи з вказаної потенційної загрози безпечному існуванню людства, необхідно спираючись на вже отриманий наразі досвід шукати нові форми організації суспільно-економічного життя на національному та глобальному рівнях. При цьому треба враховувати, що наявні форми устрою як на глобальному, так і на національному, а саме – державному рівнях не відповідають вимогам які постали унаслідок пандемії коронавірусної хвороби. Так, глобальна економічна система, що існує нині з притаманним їй фінансовим домінуванням невеличкої групи країн-донорів та фактична монополія останніх на фінансові ресурси й контроль фінансових потоків у світовому просторі [4, с. 64], вже самою своєю логікою, в разі настання несприятливої для світової економіки кон'юнктури, обумовлює наростання протистояння як між державами, так і всередині самих держав. Разом із тим, як свідчить наявний наразі досвід, випробовувані не раз в минулому інструменти державної антициклічної політики, що має на меті стимулювати економічне зростання в кризові періоди шляхом уведення в національні економіки значної грошової маси, в умовах нинішньої кризи загалом істотно не впливають на економічну ситуацію. Адже зараз одночасно співпали такі кризові чинники як перехід до нового технологічного способу виробництва, пов'язаного з впровадженням новітніх інформаційно-цифрових технологій, різким падінням світових цін на вуглеводневу сировину та наростанням суверенного боргу в багатьох країнах світу. Негативну дію вказаних кризових чинників ще більше посилили карантинні заходи по всьому світі у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби. Останні також не є сприятливими для зростання внутрішнього споживацького попиту, навіть незважаючи на здійснені грошові виплати.

Все це зумовлює необхідність пошуку альтернативних шляхів подолання економічних наслідків пандемії. Для країн, які розвиваються, зокрема і України, найбільш ефективним інструментом підтримки малого бізнесу виглядає мікрокредитування, що видається більш адекватним суспільним запитам, ніж безумовний гарантований дохід. Мікрокредитування загалом вписується до комплексу ідей, що складають концепцію альтернативної глобалізації [5], перспективної саме для застосування країнами, які розвиваються, але зрозуміло, що практична реалізація будь-яких альтернативних існуючим засадам побудови суспільно-економічного устрою концептуальних напрацювань може бути успішною лише за наявності відповідних об'єктивних і суб'єктивних передумов.

Список використаних джерел

1. Аттали Ж. Краткая история будущего. Санкт-Петербург : Издательский дом "Питер", 2014. 112 с.
2. Fukuyama F. The Pandemic and Political Order. It Takes a State. Foreign Affairs. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2020-06-09/pandemic-and-political-order>.
3. ВООЗ закликала готуватись до нових пандемій. Кореспондент.net. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4271628-vooz-zaklykala-hotuvatysia-do-novykh-pandemii>.
4. Лук'янов В. С. Глобалізація національних фінансових систем: базові імперативи та антикризові механізми. *Фінанси України*. 2013. № 9. С. 60 – 67.
5. Тихомирова С. Альтерглобалізм. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2015. С. 28 – 30.

УДК 631

JEL Classification: O13

Прокопенко К. О., канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу форм і методів
господарювання в агропродовольчому комплексі,
ДУ "Інститут економіки та прогнозування
НАН України", м. Київ

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Пандемія COVID-19 стала вагомим чинником, який впливатиме на світову та національні економіки у найближчі роки і яку відчули на собі всі без винятку галузі світової економіки. Всі країни світу зосереджені на тому, як адаптувати свою діяльність до карантинним заходам, зберегти робочі місця і мінімізувати свої втрати внаслідок рецесії. Наслідками перших місяців COVID-19 для української економіки стали: скорочення ВВП, повна або часткова зупинка підприємств, різке зростання рівня безробіття. Аналітики оцінюють втрати української економіки за місяць карантинних заходів на рівні 120 млрд грн, що можна порівняти з річним бюджетом на охорону здоров'я на 2020 рік (113,3 млрд грн). Втрати сформувалися, в першу чергу, за рахунок зупинки діяльності ряду секторів економіки [1].

За прогнозами МВФ, очікується падіння світової економіки на 4,9 %, економіки розвинених країн – на 8 %, а країн Єврозони – на 10,2 % [2].

Україна традиційно є більш вразливою до економічних шоків і ймовірно ВВП може впасти на 4 – 8 % порівняно з 2019 р. Прогнозоване падіння економіки України є наслідком глобальних шоків: несприятлива ситуація на важливих для України сировинних ринках, закриття товарних ринків для українських експортерів, зміна глобальних виробничих ланцюжків. За прогнозами НБУ, Україна у 2020 році може зіткнутися з падінням експорту (-10 %), імпорту (-14,5 %), розширенням дефіциту бюджету (8 % ВВП) і зростанням рівня безробіття (до 9,5 %) [3].

Зниження споживчого попиту в країнах Європейського Союзу і в США негативно позначиться на обсязі імпорту з країн, що розвиваються. Економіки всіх країн відчують на собі наслідки скорочення обсягу світового виробництва, порушення торгових ланцюжків, скорочення обсягу інвестицій. В умовах, що склалися великий вплив на світову економіку матимуть карантинні заходи в Китаї, оскільки на території цієї країни розташовані виробничі потужності багатьох промислових та інноваційних компаній світу. Закриття підприємств та зниження попиту на продукцію китайського виробництва негативно відіб'ється на прибутку таких компаній.

Пандемія COVID-19 вплине на всі галузі економіки, проте різною мірою. Сільське господарство відноситься до галузей, стійких в умовах карантинних заходів. Аграрний сектор займає ключову роль в економіці України, забезпечуючи 9 % ВВП, 18 % зайнятості суб'єктів господарювання та 6 % податкових надходжень. Крім того, Україна є одним із світових лідерів з виробництва та експорту багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції.

В умовах пандемії аграрний сектор стикається з низкою як кризових, так і системних викликів, які впливають на окремі елементи ланцюга доданої вартості, а саме: ризики постачання ресурсів внаслідок розірвання міжнародних ланцюгів доданої вартості; висока залежність від курсу валюти, який втрачає стабільність; блокування локальних та міжнародних ланцюжків збуту; зниження платоспроможності населення на внутрішньому ринку внаслідок погіршення загальної економічної ситуації; ризики падіння цін на світових ринках і зменшення попиту; уповільнення переговорів щодо доступу до зовнішніх ринків.

Вітчизняний агропродовольчий сектор в умовах пандемії буде знаходитися під впливом наступних факторів: обмеження в роботі ресурсозабезпечуючих галузей, що призведе до ускладнень в закупівлі посівних матеріалів, ЗЗР та добрив; зростання обсягів замовлень з боку супермаркетів для уникнення дефіциту окремих категорій товарів; складності із реалізацією продукції для дрібних агровиробників; стабільний попит в сегменті базових продуктів – хліб, м'ясо, яйця і молоко.

Прогноз для агропродовольчого сектора є доволі сприятливим, зокрема очікується зростання попиту на продукцію, яка є сировиною для виробництва базових харчових продуктів, а також під час карантину зростання попиту на товари з тривалим терміном придатності, а після

завершення карантину поступове відновлення окремих сегментів в залежності від цінової політики.

Експортний агропродовольчий потенціал України буде затребуваний повною мірою. Основними напрямками експорту продовжуватимуть залишатися сировинна група, а саме продукція рослинництва (кукурудза, пшениця, насіння соняшнику, ріпаку, соєві боби) та рослинні олії, розвиватиметься також плодоовочевий напрям експорту. Водночас можна очікувати динамічного нарощування експорту тваринницької продукції, насамперед, курятини, яєць та, за умови активного розширення ринків, молочної продукції.

Слід наголосити, що в умовах пандемії, стабільного підвищення попиту на продовольство на світових ринках та посиленні негативного впливу кліматичних змін на українське сільськогосподарське виробництво, необхідний моніторинг співвідношення основних показників продовольчих балансів (виробництво, споживання, зміна запасів тощо) та постійне узгоджувальне співробітництво держави та експортерів щодо оптимальних обсягів експорту продовольства з метою забезпечення продовольчої безпеки країни, підтримка малого агробізнесу як основної групи ризику.

Список використаних джерел

1. COVID-19 и мировая экономика. Спасти нельзя ликвидировать? KRESTON-GCG. URL: <https://kreston-gcg.com/wp-content/uploads//2020/04/Obzor-Posledstviya-pandemii.pdf>.
2. World economic outlook update. June 2020. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>.
3. Інфляційний звіт НБУ за квітень 2020 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2020-roku>.

УДК 339.13

JEL Classification: O13

Удова Л. О., канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу форм і методів
господарювання в агропродовольчому комплексі,
ДУ “Інститут економіки та прогнозування
НАН України”, м. Київ

ВПЛИВ COVID-19 НА ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО АГРОБІЗНЕСУ

Сьогодні розповсюдження пандемії COVID-19 становить серйозні виклики для глобальної економіки багатьох держав світу, у тому числі і

Удова Л. О. Вплив COVID-19 на функціонування малого агробізнесу. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 11 – 13.

України. Запровадження надзвичайного стану в цілому в країнах або в окремих регіонах чи сферах, санітарно-епідеміологічних заходів, встановлення обмежень виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країни, встановлення обмежень трудової діяльності, введення дистанційної форми праці та освіти спричинили уповільнення економічного розвитку у країнах світу.

В Україні в цілому впродовж січня-червня 2020 р. серед основних секторів економіки відбулося зростання лише обсягу обороту роздрібної торгівлі – на 3,0 % (зростання на 10,5 % у січні – червні 2019 р). Водночас інші види економічної діяльності показали скорочення, зокрема, сільське господарство – на 18,7 % (зростання на 5,8 % у січні – червні 2019 року) [1, с. 5].

Не стали винятком представники малого агробізнесу, які займалися вирощуванням ранніх тепличних овочів і зелені і для яких значним ударом стало закриття оптових та місцевих ринків на початкових етапах введення карантинних заходів. У результаті дрібні господарства втратили місця реалізації продукції, оскільки переорієнтуватися на нові канали збуту вирощеної продукції в такі короткі терміни вдалося далеко не всім, що і призвело до величезних збитків. Адже витрати по обігріву теплиць, їх освітлення, полив розсади тощо, які були ними понесені в зимовий період, так і не були компенсовані. Згодом перед дрібними виробниками постала проблема реалізації свіжої продукції. І це логічно, бо із закриттям закладів громадського харчування, попит на продукцію зменшився.

З вирішенням подібних викликів зіткнулися дрібні товаровиробники у різних зарубіжних країнах. Світовий досвід свідчить, що, наприклад, у Бельгії, яка відома своєю картоплею фрі, 750 тис. тон картоплі не мали шляхів збуту через закриття сектору продовольчого обслуговування. З метою усунення зазначеної проблеми, торгове об'єднання промисловості Belgarom застосували додаток Too Good to Go для об'єднання споживачів з усієї країни. У Франції фермер, який реалізував вирощені овочі та фрукти на 8 різних ринках, під час пандемії втратив доступ до них і сьогодні продає продукцію в телефонному режимі та онлайн. А сільськогосподарська палата графства Дром (Франція) збирала контактні дані сусідніх супермаркетів, які бажають продавати місцеву продукцію з метою пошуку локальними виробникам альтернативних покупців, поки ринки залишалися закритими. Провідні італійські сільськогосподарські асоціації створили веб-сайти з іменами на кшталт Agrijob та Jobincountry, до яких було подано понад 20 тис. заявок на купівлю продуктів харчування [2].

У Європі фермери, об'єднуючись в кооперативи, також почали продавати продукцію в онлайн-магазинах. Перехід на е-комерцію дозволив скоротити витрати на роботу з ритейлом і налагодити поставки в період карантину. Подібний приклад за час ізоляції в Україні показало об'єднання невеликих аграріїв під назвою “Вітамінна коробка”. Це сервіс з доставки сезонних овочів додому. Малі господарства комбінують свою продукцію у “кошики” різного обсягу і вартості. Всі замовлення приймаються онлайн, доставку здійснюють кур'єри по м. Києву та області в районі 20 км. У планах поширення сервісу на

всю країну. Ще один цікавий кейс – перший онлайн-ринок в Україні у с. Гоголів Київської області. Цей проект реалізував український програміст. Продавці заздалегідь дають списки продуктів, які у них є. З понеділка по п'ятницю адміністрація онлайн-ринку збирає замовлення клієнтів. Потім вони повідомляють продавцям, які потрібні продукти і у якій кількості. У суботу їх починають звозити на “базу”. Команда проекту їх перевіряє, зважує і пакує. Продукти зберігають в холодильниках, а також спеціальних холодних приміщеннях. У неділю їх доставляють покупцям. Замовлення оплачується тільки після отримання [3]. Однак це поодинокі приклади.

Наразі у Програмі Уряду зі стимулювання економіки для подолання наслідків епідемії COVID-19 зазначено, що у 4 кварталі цього року буде створено онлайн-платформу для збуту агропродукції. Також заплановано виділення коштів на реалізацію проектів з онлайн-продажів і діджиталізації процесів. Однак, цього недостатньо [2].

Необхідно думати про майбутній розвиток малого агробізнесу, оскільки експерти прогнозують нову хвилю пандемії на осінь 2020 та весну 2021 року. За їхніми оцінками, друга хвиля буде потужнішою, ніж зараз. А підтримка дрібних товаровиробників вкрай важлива, оскільки, працюючи на своїй невеличкій земельній ділянці, селяни забезпечують себе продуктами харчування, і продовольчу безпеку країни зокрема.

Малі товаровиробники виступають пріоритетним сектором забезпечення зайнятості населення. На часі організація мережі Інтернет у сільській місцевості та кооперативних каналів збуту сільськогосподарської продукції із залученням мереж електронної торгівлі за прикладами реалізації вирощеної продукції бельгійськими, французькими та іншими фермерами.

Список використаних джерел

1. Вплив COVID-19 на економіку і суспільство – постпандемічний розвиток. Консенсус-прогноз. № 52 (липень). Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020. 41 с.

2. Коронавірус vs сільське господарство. Як українські фермери намагаються вижити і чому їм необхідна підтримка держави. URL: https://lb.ua/blog/mariia_diachuk/460175_koronavirus_vs_silске.html.

3. Постпандемічні тренди у сільському господарстві. URL: <https://www.aval.ua/biznesu/blog/postpandemichni-trendi-u-silskomu-gospodarstvi-218>.

UDC 338.124.4

JEL Classification: O13

Shubravska O. V., Ph.D. in Economics, Professor,
Head of the Department of Forms and Methods
of Management in the Agro-Food Complex,
Institute for Economics and Forecasting
NAS of Ukraine, Kyiv

GLOBAL CRISES AND RISKS TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN AGRARIAN SECTOR

The modern world is characterized by an increase in crisis phenomena that have a significant impact on the food supply system for the world's population. First of all, this refers to climate change, lack of water resources, environmental pollution, widespread pests of agricultural plants and animal diseases, etc. Such processes not only create short-term problems in the global food supply, but also form long-term imbalances there, fraught with serious disruptions to the stability of the food industry and the loss of its ability to produce food resources on the required scale.

The COVID-19 pandemic is an additional threat to food systems. In addition to the risks noted above, the pandemic also demonstrated the weaknesses of the system of the global network of food producers, processors, transporters and sellers, which was unable to fully and timely provide consumers with food products. In this regard, local food production systems are acquiring special relevance. So, in many countries, local producers receive significant government assistance, and special places are allocated on supermarket shelves.

Sustainable development of the agricultural sector [1] is aimed primarily at overcoming hunger while preserving the natural resources of agricultural production. For Ukraine, in this context, the primary goals are to ensure the price and physical availability of nutrition, balanced in basic nutrients, as well as innovative modernization of agricultural production (which, in turn, implies its greening).

Increasing the presence of domestic agricultural products in the global food market is also of great importance for the Ukrainian economy. Especially significantly, export earnings from the export of food affect the macroeconomic situation precisely during periods of global crises, which also manifested itself during the COVID-19 pandemic. In this regard, it should be noted a noticeable reduction in the first half of 2020 in the export of agricultural products, both livestock and crop production.

Ensuring its own food security, Ukraine also maintains a consistently high position in the world markets for basic food products (grain, vegetable oil, poultry meat, etc). At the same time, according to the WTO report, approximately 17 % of the world's population is almost entirely dependent on international trade, and by

2050 this share may grow to 50 % [2]. Thus, it is obvious that the significant role of international agri-food trade for Ukraine will continue in the future. The problem in this regard is in ensuring the diversification of the commodity structure of agri-food exports, namely, in increasing the share of advanced processing products.

COVID-19 demonstrated the need for increased attention to improving the efficiency of agricultural production, in particular, its automation as a means of leveling the problem of shortage of labor resources and restructuring technological processes in the direction of adapting them to changing production conditions. So, it is known that during the pandemic, in particular, in the Netherlands, a robot for collecting peppers was developed, in Israel – automated solar-powered hives for pollination of plants, drones for spraying crops, etc.

In Ukraine, the automation of business processes has expanded in largest agricultural companies due to the pandemic. COVID-19 has become a catalyst for companies to make quick decisions and motivated to simplify all management processes as much as possible. Scientific departments of the largest agricultural holdings focused on the development of IT modules that allow companies to operate (planning, monitoring and reporting of field operations) remotely, as well as on the formation of closed technological production cycles that take into account the landscape features and environmentally friendly use of soil resources.

Agricultural corporations also began to pay more attention to the modernization of technical support and the implementation of solutions in the field of agrobiotechnology. This allows to speed up the necessary technological operations, reduce labor costs for growing crops. In the conditions of quarantine, the value of technologies that allow remote control of the quality of field operations, remotely carry out service manipulations with tractors and sprayers has increased enormously. These are systems of wireless data transmission from tractors, seeders and sprayers to the server, remote access to field terminals of tractors and sprayers, etc.

Thus, it can be stated that the COVID-19 pandemic is to a certain extent responsible for the reduction in domestic agri-food exports, although the decline in agricultural production in Ukraine was largely influenced by weather factors, structural problems, raiding, incomplete land reform, etc. At the same time the pandemic has stimulated many Ukrainian agricultural producers to expand the implementation of digital technologies (primarily in the direction of remote coordinated process control) in order to enhance the adaptive potential of their companies.

References

1. UNESCO and Sustainable Development Goals. URL: <https://en.unesco.org/sustainabledevelopmentgoals>.
2. WTO Annual Report 2020. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/anrep20_e.htm.

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 338.124.4

JEL Classification: G01

Панфілова Т. О., канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
провідний науковий співробітник сектору
міжнародних фінансових досліджень,
ДУ “Інститут економіки та
прогнозування НАН України”, м. Київ

РИЗИКИ ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ COVID-19 В УКРАЇНІ

Вразливість економіки та фінансової сфери України до ризиків зовнішнього та внутрішнього характеру наочно проявляється під час глобальної кризи 2020 р., спричиненої пандемією COVID-19. Так, запровадження карантину і зупинка діяльності багатьох підприємств виробничої сфери та сфери послуг за даними Держстату України призвели до падіння ВВП на 11,4 % за підсумками II кварталу 2020 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2019 р., та на 9,9 % по відношенню до I кварталу 2020 р. Зазначені показники є порівняними із даними падіння ВВП країн ЄС – основних торговельних партнерів України: сезонно скоригований ВВП у II кварталі 2020 р. зменшився на 15,0 % у євросоні та на 14,1 % у ЄС порівняно з аналогічним періодом 2019 р. та на 12,1 % у євросоні та на 11,7 % у ЄС порівняно з I кварталом 2020 р. ВВП США в II кварталі впав на 9,5 % в порівнянні з першим кварталом 2020 р. та II кварталом 2019 р. [1]. ВВП КНР в I кварталі 2020 р. скоротився на 6,8 %, а у I півріччі 2020 р. – на 1,6 % в порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Наведені дані свідчать про глибину скорочення виробництва в провідних економіках світу. Прогнози провідних міжнародних інституцій щодо перспектив відновлення світової економіки стають все більш песимістичними. При цьому визначаються сфери фінансово-економічного розвитку, де можуть поглибитися кризові ситуації.

Для України досить актуальним є ризик скорочення обсягів експорту та імпорту товарів і послуг. Адже скорочення попиту на зовнішніх та внутрішньому ринках вже призвело до зменшення обсягів експорту та імпорту товарів і послуг: у I півріччі 2020 р. експорт товарів та послуг становив 27616,0 млн дол. США, або 92,9 % порівняно із I півріччям 2019 р., імпорт – 26546,9 млн дол., або 84,5 %. [2]. За даними Світової організації торгівлі очікується, що у 2020 р. світова торгівля скоротиться на 13 % – 32 % через пандемію COVID-19. Обсяг товарної торгівлі вже впав на

0,1 % у 2019 р., обтяжений напругою в торгівлі та уповільненням економічного зростання. Майже у всіх регіонах відбудеться двозначне зниження обсягів торгівлі. Міжнародна торгівля, швидше за все, буде падати більше в секторах, що характеризуються складними зв'язками ланцюга створення доданої вартості. Управління порушеннями ланцюга поставок є викликом як для глобальних, так і для місцевих підприємств [3].

Україні не варто очікувати у найближчі рік-два на приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Навпаки, за даними НБУ за січень – липень 2020 р. чистий відплив ПІІ оцінено в 3,2 млрд дол. США, у т. ч. від'ємні реінвестовані доходи реального сектору – 4,1 млрд дол. США. Інвестування в акціонерний капітал зменшилося до 595 млн дол. США порівняно з 812 млн дол. США за сім місяців 2019 р. Чисті залучення за кредитами прямого інвестора становили 51 млн дол. США порівняно з 334 млн дол. США за сім місяців 2019 р. [4]. На світовому рівні прогнозується, що глобальні потоки ПІІ зменшаться до 40 % у 2020 р. і ще на 5 – 10% у 2021 р. Очікуваний рівень глобальних потоків ПІІ в 2021 р. представлятиме менш ніж 900 млрд дол. США [5].

Для України актуалізується ризик боргової кризи. Так, у січні – липні 2020 р. державний бюджет недоотримав 30,43 млрд грн. або 4,9 % планових надходжень, передусім за рахунок недоотримання доходів від митних органів на 33,9 млрд грн або 18,4 % від плану. Місцеві бюджети недоотримали 14,6 млрд грн або 8,4 % від плану. При цьому загальна сума державного та гарантованого державою боргу за 7 міс. 2020 р. збільшилась з 84,37 млрд дол. США до 85,5 млрд дол. США, в т. ч. зовнішній державний борг – з 39,34 млрд дол. США до 43,12 млрд дол. США [6]. Згідно з оцінками експертів МВФ сукупні податково-бюджетні заходи у відповідь на шок пандемії призвели до того, що державний борг в світі в цілому досяг найвищого рівня за документовану історію – понад 100 % світового ВВП [7]. Очікується, що бюджетні дефіцити в 2020 р. будуть більш ніж в п'ять разів вищими в країнах з розвинутою економікою і більш ніж в два рази вищими в країнах з ринком, що формується, що призведе до безпрецедентного стрибка державного боргу, відповідно, на 26 % і 7 % ВВП. Вартість позикових коштів може швидко збільшитися, як це вже відбулося в березні поточного року.

Список використаних джерел

1. GDP down by 12.1 % and employment down by 2.8 % in the euro area. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10545332/2-14082020-AP-EN.pdf/7f30c3cf-b2c9-98ad-3451-17fed0230b57> (accessed 08/09/2020).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2020).
3. Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy. https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm (accessed 08/09/2020).
4. Платіжний баланс у липні 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/State_m.pdf (дата звернення: 01.09.2020).

5. World Investment Report 2020. International Production beyond the Pandemic. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2020_en.pdf (accessed 08/09/2020).

6. Державний та гарантований державою борг України станом на 31.07.2020. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (дата звернення: 08.09.2020).

7. Гаспар В., Гопинат Г. Налогово-бюджетная политика в преобразенном мире. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2020/07/10/blog-fiscal-policies-for-a-transformed-world> (дата обращения: 08.09.2020).

УДК 339.13

JEL Classification: O13

Письменна О. В.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

Науковий керівник:

Атаманчук З. А., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія COVID-19 та карантинні заходи, запроваджені країнами світу, значно вплинули на світовий аграрний ринок. Окрім зростання попиту споживачів на продукти харчування вітчизняного виробництва, знизився попит на сільськогосподарську продукцію, імпортовану з інших країн, що обумовлено різницею цін на ці види продукції та зниження доходів домогосподарств. Також спостерігались труднощі в експорті сільськогосподарської продукції, а також в імпорті добрив та іншої продукції, необхідної для аграрного сектору. Тому виявлення основних проблем українського аграрного ринку, викликаних пандемією, та пошук перспектив його відновлення й розвитку – надзвичайно актуальне питання сьогодення.

Можливості експорту та імпорту продукції було частково заблоковано у зв'язку із закриттям кордонів, а сільськогосподарська продукція з короткими термінами придатності, призначена для експорту, псувалась, що завдало аграріям значних збитків. Отже, вітчизняні аграрії переорієнтувались на вітчизняний ринок збуту своєї продукції, проте

споживачі через зниження купівельної спроможності (обмеження можливості виїхати за кордон на роботу, закриття підприємств на карантин тощо) переорієнтувались на більш дешеві продукти харчування, що викликало коливання цін на цілу низку товарних груп (рис. 1).

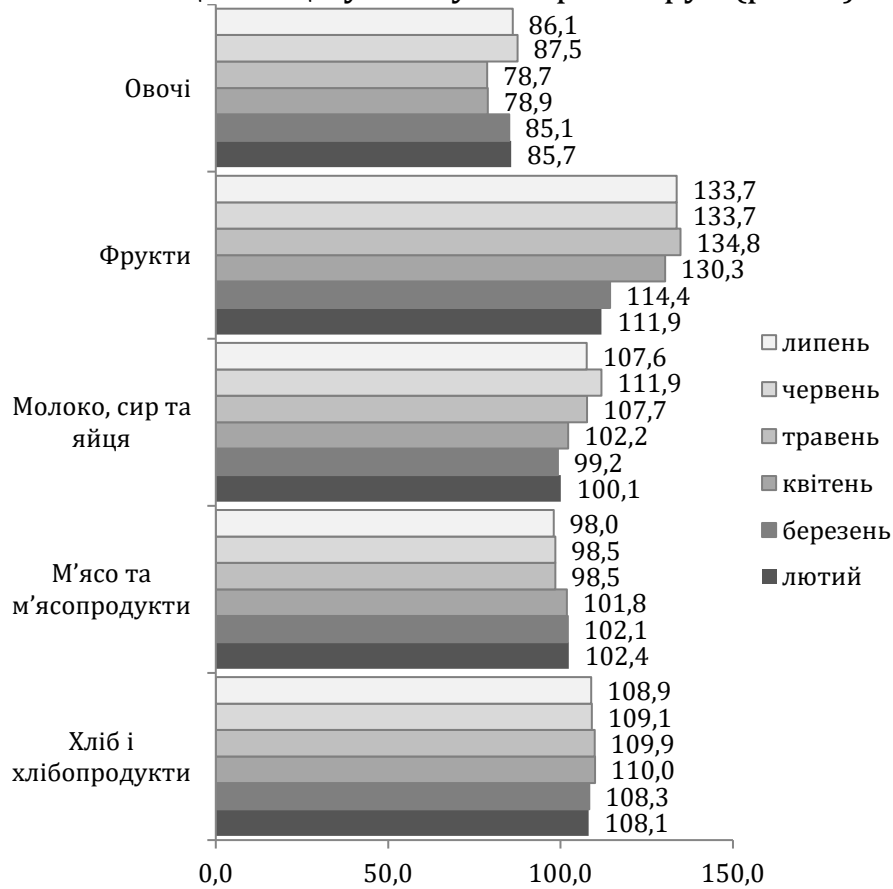

Рис. 1. Індекси споживчих цін на деякі продукти харчування у 2020 році (порівняно із попереднім роком)

Джерело: [1].

Отже, в першу чергу негативний вплив пандемії відчули виробники фруктів, молочної продукції та м'яса (у травні). Проте влітку ціни стабілізувались, хоча фрукти залишались дорогими, а молочна продукція також демонструвала зростання вартості. Поступово попит на сільськогосподарську продукцію, яка має нетривалий термін зберігання (огірки, томати, зелень, ягоди), знижувався, адже споживачі в першу чергу купували товари з тривалим терміном зберігання. Так, зростав попит на картоплю, різні види круп та зерна, адже ця ситуація – типова для кризових явищ в економіці країни.

Також зазначимо, що введення карантинних заходів завдало значних збитків дрібним аграріям, які реалізовували свою продукцію на ринках. Після відновлення роботи ринків, хоча споживачі не стали масовими покупцями на них, зріс попит на сільськогосподарську продукцію місцевого виробництва, що обумовлено нижчою їх вартістю порівняно з привезеними продуктами. Влітку кількість покупців на ринках зросла, що дало змогу

аграріям, особливо дрібним, реалізувати вирощену продукцію, особливу ту, яка має обмежені терміни споживання.

Проте деякі фахівці, зокрема, Кучеренко О. – директор комерційного департаменту Державної продовольчо-зернової корпорації України не вважають, що на аграрний ринок пандемія здійснила значний вплив, стверджуючи, що цінові коливання – це наслідок зміни курсу валюти [2]. Інші ж дослідники вважають, що цей вплив є значним для середніх та дрібних фермерів, особливо в перші місяці пандемії, але на початку літа ситуація стабілізувалась [3].

На нашу думку, пандемія негативно вплинула на рівень продовольчої безпеки України, а обмеження фінансових можливостей аграріїв призвело до зменшення обсягів виробництва через неможливість у повному обсязі закупити матеріали, насіння, добрива тощо.

Зниження попиту на м'ясо зумовило зниження попиту на кукурудзу, яка є однією з найбільш експортоорієнтованих культур країни, а обмеження експорту зерна призвело до зростання його вартості на світовому ринку. В цій ситуації Україна збільшила експорт зерна, проте це зростання має дві сторони – по-перше, зростання виручки від експорту, а по-друге, – зростання загрози продовольчій безпеці країни.

Перспективами відновлення та подальшого розвитку вітчизняного аграрного ринку є відкриття кордонів, отримання можливостей експортувати власну продукцію. Проте, за прогнозами фахівців, друга та наступні хвилі пандемії зумовлять появу нових проблем щодо реалізації продукції за кордон. Оскільки аграрний сектор характеризується сезонністю, є всі підстави прогнозувати, що до початку посівної та сільськогосподарських робіт ситуація із COVID-19 буде хоча б частково вирішена, адже проводяться значні дослідження цього вірусу та пошук вакцини. Отже, українські аграрії матимуть змогу почати сільськогосподарські роботи вчасно та отримати відповідні прибутки.

Також позитивний вплив на сільськогосподарську галузь України справило повернення значної кількості працівників, які раніше перебували за кордоном. Загалом агропромисловий сектор стане для України більш значущим, і ця тенденція може сприяти збільшенню державної підтримки галузі, особливо середніх та дрібних фермерів.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.08.2020).
2. Коронавірус майже не зачепив аграрні ринки – експерт. Green Post. URL: <https://greenpost.ua/news/koronavirus-majzhe-ne-zachepyv-agrarni-rynky-ekspert-i12642> (дата звернення: 18.08.2020).
3. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України. Кабінетні дослідження. Київ : Громадська організація “Центр прикладних досліджень”. Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2020. 56 с.

УДК 339.9

JEL Classification: F10

Ткаченко В. Д.,
здобувач вищої освіти,
Одеський національний економічний
університет, м. Одеса

СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ

Міжнародна торгівля займає одне з провідних місць у світовій економіці. Особливо роль міжнародної торгівлі стає все більш важливою в сучасних умовах, коли процеси міжнародної економічної інтеграції, інтернаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світової економіки набувають більш інтенсивного розвитку.

В даний час ринок послуг стрімко розвивається і диверсифікується. Зростання добробуту в поєднанні зі збільшенням вільного часу і ускладненням продуктів, що вимагають технологічного обслуговування, дозволяють багатьом країнам світу займати особливе місце в сфері послуг, яка є досить різноманітною областю.

Особливості міжнародної торгівлі послугами [1]:

– послуги, на відміну від товарів, виробляються і споживаються здебільшого одночасно. Тому більшість їх видів ґрунтується на прямих контактах між виробниками та споживачами, що відрізняє міжнародну торгівлю послугами від міжнародної торгівлі товарами, за якої більшість операцій ґрунтується на торговельному посередництві та можливості зберігання товарів. Міжнародна торгівля послугами більше вимагає присутності за кордоном виробників послуг або присутності іноземних споживачів у країні надання послуг. Проте поширення інформаційних технологій дає змогу здійснювати купівлю-продаж послуг на відстані;

– міжнародна торгівля послугами взаємопов'язана з торгівлею товарами, істотно впливає на неї. Для поставок товарів за кордон використовується все більше послуг (аналіз ринків, транспортування товарів тощо). Особливо залежить від послуг торгівля наукомісткими товарами, котра вимагає значних обсягів технічного, інформаційного і консультаційного обслуговування. Успіх товару на зовнішньому ринку здебільшого залежить від якості і кількості послуг під час його виробництва, продажу та реалізації, а також від гарантійного або сервісного обслуговування;

– міжнародна торгівля послугами взаємодіє з міжнародним рухом капіталів, переміщенням робочої сили, котрі неможливі без банківських,

інформаційних, транспортних та інших послуг. Водночас розвиток світових ринків товарів, капіталів, робочої сили стимулює розширення міжнародного ринку послуг, інтенсифікацію (посилення) процесів на ньому;

– сфера послуг є більш захищена державами від іноземної конкуренції, ніж сфера матеріального виробництва, а транспорт, зв'язок, фінансові та страхові послуги, наука, освіта, охорона здоров'я у багатьох країнах перебувають у цілковитій або частковій власності держави чи суворо контролюються нею. Адже існує думка, що імпорт послуг у значних масштабах може приховувати в собі загрозу для добробуту, суверенітету і безпеки держави. Тому міжнародній торгівлі послугами доводиться долати більше бар'єрів, ніж торгівлі товарами;

– не всі види послуг, на відміну від товарів, придатні для широкого залучення в міжнародний господарський обіг. Передусім ідеться про комунальні, побутові послуги для населення. Однак успіхи окремих країн у сфері охорони здоров'я, освіти приваблюють іноземців (лікування, навчання); у сфері культури та мистецтва – збільшують її доходи від гастролей артистів і прокату фільмів за кордоном; у туризмі – залучає до обслуговування іноземців роздрібну торгівлю, громадське харчування, музеї та інші заклади культури;

– у міжнародній торгівлі послугами домінують і домінуватимуть послуги, пов'язані з обслуговуванням трудової діяльності.

Послуги, які надходять переважно в особисте споживання, не можуть бути залучені в міжнародний оборот. Великі перспективи в міжнародній торгівлі послугами є у туризмі, охорони здоров'я, освіти, культури і мистецтва.

Останнім часом все більш впевнено на світовому ринку розвиваються інформаційні та консалтингові послуги. Якщо говорити про країни, які є експортерами послуг, то слід зазначити, що всі вони – економічно розвинені. Послуги, на відміну від товарів, вводяться і споживаються в основному одночасно і не підлягають утриманню. У зв'язку з цим виникає необхідність прямої присутності прямих постачальників послуг за кордоном або доступності іноземних споживачів в країні виробництва послуг. Однак не всі види послуг, на відміну від товарів, підходять для широкого залучення в міжнародний оборот.

Таким чином, сучасна міжнародна торгівля послугами має бути орієнтована на найбільш ефективний варіант глобального поділу праці та на створення умов для прискорення прогресу в сфері послуг. У той же час це має стимулювати розвиток сфери послуг в країнах, які все ще відстають у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Сахно Є. Ю., Дорош М. С., Ребенок А. В. Менеджмент сервісу: теорія та практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 328 с.

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 331.103

JEL Classification: J21

Созонова Н. О.,викладач облікових дисциплін, завідувач відділенням,
Сумський будівельний коледж, м. Суми**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОБЛІК ВІДРЯДЖЕНЬ В УМОВАХ КАРАНТИНУ**

Запровадження карантину в Україні не звільняє підприємство (підприємця) від виконання зобов'язань. Особливу увагу треба приділити співробітникам, яких підприємство направляє у відрядження або робота яких має роз'їзний характер. Законодавство не передбачає особливий порядок направлення у відрядження працівників під час карантину, тому такий порядок відбувається за загальною процедурою, встановленою Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон, затвердженої наказом Мінфіну від 13.03.1998 р. № 59 та Кодексом законів про працю України. Разом з тим Постановою КМУ від 11.03.2020 р. № 211 "Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19", а також жодним законом чи підзаконним нормативним актом, постановою КМУ або Указом Президента України, необхідність утриматись працівникам від виробничих відряджень або обов'язкова вимога не визначена.

Службове відрядження, у яке працівника направляють за розпорядженням керівника установи для виконання роботи, обумовленої трудовим договором, є обов'язковим для працівника. Водночас, як встановлено ст. 31 КЗпП, керівник установи не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Зауважимо, що згідно зі:

- статтею 176 КЗпП забороняється направлення у відрядження вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до 3 років;
- статтею 177 КЗпП жінки, що мають дітей віком від 3 до 14 років або дітей з інвалідністю, не можуть направлятись у відрядження без їх згоди;
- статтею 186-1 КЗпП гарантії встановлені статтями 176-177 КЗпП поширюються також на батьків, які виховують дітей без матері (в тому числі в разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також на опікунів (піклувальників), одного з прийомних батьків, одного з батьків-вихователів.

При цьому не варто забувати, що роботодавець зобов'язаний створити безпечні умови праці, тобто при такому відрядженні працівник повинен мати засоби індивідуального захисту.

Робочий час працівника, направленого у відрядження, обліковують на підставі наказу керівника – замість робочих днів ставлять відмітку, що підтверджує перебування працівника у відрядженні.

Відповідно до ст. 121 КЗпП весь період перебування у відрядженні є робочим часом працівника за який має виплачуватись заробітна плата згідно з умовами трудового або колективного договору.

Наказом Держкомстату України від 05.12.2008 № 489 затверджено та введено в дію з 1 січня 2009 року типову форму № П-5 “Табель обліку використання робочого часу”.

Документи, що оформлюються у зв’язку з відрядженнями, можна умовно поділити на дві групи:

- які підтверджують факт відрядження: наказ (розпорядження) керівника про направлення працівника у відрядження із зазначенням мети та/або службового завдання (доручення), маршруту і терміну відрядження;
- які підтверджують зв’язок відрядження з основною діяльністю платника податку: звіт про відрядження, документи щодо фактичних цивільно-правових відносин (договори, контракти), інші підтверджуючі документи.

Направлення працівника у відрядження здійснюється роботодавцем і оформляється наказом (розпорядженням).

Наказом № 738 було скасовано форму посвідчення про відрядження, тому зараз посвідчення про відрядження оформляти не потрібно, достатньо наказу про направлення у відрядження, згідно з яким визначається кількість днів, проведених у відрядженні, та, відповідно, сума добових.

Підприємство зобов’язане забезпечити працівника коштами (авансом) у розмірах, установлених нормативно-правовими актами про службові відрядження. Для визначення розміру авансу складається кошторис витрат на відрядження.

Добові виплачуються за кожен день (включаючи день вибуття та день прибуття) перебування працівника у відрядженні в межах України, враховуючи вихідні, святкові й неробочі дні та час перебування в дорозі (разом з вимушеними зупинками) у розмірі сум, затверджених Постановою КМУ № 98.

Згідно з пп. 140.1.7 Податкового Кодексу, до складу витрат на відрядження відносяться витрати, не підтверджені документально, на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати), понесені у зв’язку з таким відрядженням у межах території України, але не більш як 0,2 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, в розрахунку за кожен календарний день такого відрядження.

Згідно з Інструкцією зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Держкомстату України від 13 січня 2004 р., добові не включаються до фонду оплати праці, у такому разі – сума добових не є об’єктом нарахування та утримання ЄСВ.

Аванс відрядженому працівникові може видаватися готівкою або перераховуватися у безготівковій формі на відповідний рахунок для використання із застосуванням платіжних карток.

Витрати на відрядження відшкодовуються лише за наявності документів в оригіналі, що засвідчують вартість цих витрат, а саме:

транспортних квитків або транспортних рахунків (багажних квитанцій), у тому числі електронних квитків за наявності посадкового талона та документа про сплату за всіма видами транспорту, в тому числі чартерних рейсів, рахунків, отриманих з готелів (мотелів) або від інших осіб, що надають послуги з розміщення та проживання відрядженого працівника, в тому числі бронювання місць у місцях проживання, страхових полісів тощо.

Витрати, понесені у зв'язку з відрядженням, що не підтверджені відповідними документами (крім добових витрат), працівникові не відшкодовуються.

Після завершення відрядження працівник повинен відзвітувати про витрати (у тому числі й додаткові) за формою затвердженою Наказом від 23.12.2010 р. № 996 ДПАУ. Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, складається особами, які отримали такі кошти на підприємствах усіх організаційно-правових форм або на підставі підтвердних документів.

Таким чином, з метою недопущення помилок, направляючи співробітника у відрядження, слід подбати про його правильне оформлення, отримання звіту та наявність документів, що підтверджують зв'язок відрядження з господарською діяльністю.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон : наказ Міністерства фінансів України від 13.03.1998 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98>.
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657.2

JEL Classification: H83

Толкачев В. А.,
Белорусский государственный университет, г. Минск

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА НА ПРЕДПРИЯТИИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ

Совершенствование бухгалтерского учета на предприятии в период пандемии дает возможность сформировать рациональную учетную схему и достичь эффективного взаимодействия всех подразделений.

Толкачев В. А. Совершенствование бухгалтерского учета на предприятии в период пандемии. *Состояние государства во время пандемии коронавирусной болезни : материалы Международной научно-практической конференции* (Киев, 11 сентября 2020 г). Киев : Восточноевропейский центр научных исследований, 2020. С. 25 – 27.

Успешная финансово-хозяйственная деятельность отечественных организаций все больше зависит от качественной учетно-аналитической информации, источником которой является бухгалтерский учет. Информация, формируемая в системе бухгалтерского учета, должна отвечать ожиданиям ее пользователей, быть полезной им. Требования и ожидания пользователей учетно-аналитической информации постоянно возрастают, что неизбежно влечет за собой необходимость реформирования бухгалтерского учета как источника такой информации [1].

Новые учетные технологии могут формироваться прежде всего в системе управленческого учета. Профессиональные некоммерческие организации могли бы стать депозитарием не только лучшей практики, но и технологий бухгалтерского учета.

В процессе совершенствования бухгалтерского учета можно выделить несколько основных этапов [2]:

- выстраивание и совершенствование структуры бухгалтерского учета;
- детальная проработка положений учетной политики и поддержание ее актуальной версии;
- внедрение современных технологий обработки учетной информации;
- анализ и оценка применяемой системы учета, проработка возможности применения наиболее рациональной и эффективной ее формы в рамках действующего законодательства;
- построение и улучшение системы внутреннего контроля;
- иные этапы в зависимости от устанавливаемых руководством задач, масштабов и структуры фирмы, специфики ее деятельности и др.

Распространение знаний в сфере бухгалтерского учета, налогообложения, финансового менеджмента профессиональными организациями будет способствовать совершенствованию учетных процессов и повышению профессионального суждения бухгалтеров, росту квалификации и достоверности знания, повышению статической эффективности [1, 2, 3].

Таким образом, основная цель совершенствования бухгалтерского учета на предприятии в период пандемии состоит в объединении знания членов профессионального сообщества со знаниями пользователей учетной информации, аудиторов, экспертов и использовании этих совокупных знаний для повышения качества учетных процессов и учетно-аналитической информации. Профессионализм, основанный на знаниях, необходимо постоянно поддерживать, поэтому обучение учетного персонала должно быть интегрировано в общую концепцию обучения и осуществляться непрерывно, что позволит организации формировать качественную информацию для всех заинтересованных потребителей

Список использованных источников

1. Лабынцев Н. Т., Кузнецова Л. Н. Развитие бухгалтерского учета в профессиональных некоммерческих организациях на основе бенчмаркинга. *Вестник ИПБ (Вестник профессиональных бухгалтеров)*. № 4. 2015. С. 28 – 39.

2. Колесник Н. Ф. Совершенствование организационных форм внутреннего контроля. *Системное управление*. 2013. № 2 (19). С. 15 – 17.

3. Деловое совершенство. URL: <http://www.benchmarkingclub.ru>.

УДК 336.6

JEL Classification: I15

Фесенко В. В., д-р. екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ВРАХУВАННЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ПРИ АУДИТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Поступове збільшення хворих на COVID-19 в Україні та офіційний карантин почались у березні 2020 року, саме у період завершення аудиторських перевірок фінансової звітності за звітний 2019 рік. Це призвело до ускладнення заключних аудиторських процедур та відповідних обмежень при формуванні висновків у Звіті незалежного аудитора. Аудитори, які проводили незалежний аудит фінансової звітності за звітний 2019 рік, були вимушені розробити альтернативні аудиторські процедури для отримання достатніх доказів і досягнення обґрунтованої впевненості щодо достовірності показників звітності в умовах обмеженого пересування та обмеженого доступу до ресурсів і працівників підприємств.

В таких умовах майже всі професійні організації світу та практикуючі бухгалтери і аудитори почали розробляти рекомендації щодо того, як врахувати наслідки пандемії та карантинних обмежень у фінансовій звітності підприємств та Звітах незалежних аудиторів, задовольнивши при цьому інформаційні потреби всіх зацікавлених сторін.

Рада з міжнародних стандартів аудиту та підтвердження достовірності інформації (International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)) розробила онлайн-вебінари та спеціальне Керівництво для аудиторів, в якому викладені поради щодо врахування специфічних умов проведення перевірок під час пандемії. У цьому документі зазначається, що аудитори повинні зосередити свою увагу на питаннях аудиторської етики та громадських інтересів.

Умови пандемії створили величезний ризик невиконання основного припущення при складанні фінансової звітності щодо безперервності

діяльності, а також значно підвищили рівень невизначеності щодо оцінки показників звітності. Наслідки пандемії ускладнили не тільки аудиторські процедури, а і створили нові запитання для відповідальних за фінансову звітність щодо процедур оцінки та відображення у звітності наслідків пандемії, щодо особливостей розкриття потенційного впливу пандемії на фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Основними аспектами аудиторської перевірки, яким аудитори повинні приділити більше уваги під час пандемії коронавірусу, є:

- питання професійного судження та професійного скептицизму;
- планування та оцінка аудиторських ризиків;
- процес отримання аудиторських доказів;
- аудит облікових оцінок;
- безперервність діяльності;
- звіт аудитора;
- наступні події;
- огляд проміжної фінансової звітності.

Слід зазначити, що в Україні Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД) розроблені рекомендації щодо врахування чинників, пов'язаних із пандемією COVID-19 та застосуванням відповідних обмежувальних заходів, при проведенні аудиту фінансової звітності. Рекомендації наголошують на ряді питань, які виникають під час пандемії та вимагають додаткового розгляду від аудиторів.

В першу чергу аудиторам необхідно оцінити, як пандемія COVID-19 та карантинні обмеження вплинули на фінансовий стан, результати та можливість продовжувати свою діяльність. Як відомо, деякі галузі особливо постраждали через карантинні обмеження у зв'язку з пандемією – туристична, розважальна, готельно-ресторанна та інші. Це може стати підставою для надання аудиторами Звіту з висловленням негативної думки щодо фінансових звітів підприємства у зв'язку з невідповідністю фінансової звітності та її змісту принципу безперервності.

Для підприємств інших галузей потенційний вплив пандемії на можливість підприємства продовжувати свою діяльність в осяжному майбутньому має бути оцінений аудитором та відображений у пояснювальному параграфі до Звіту незалежного аудитора. При цьому звітність не потребує коректувань оскільки фактичного впливу у 2019 року не зафіксовано, а вплив на майбутню діяльність не може бути достовірно визначений у зв'язку з високим рівнем невизначеності. Отже, можна визнати, що врахування пандемії COVID-19 та її наслідків при аудиті звітності підприємств поки не має остаточного формалізованого характеру, з'являються деякі рекомендації професійних організацій. Потребують подальшого удосконалення методичні підходи до оцінки та відображення наслідків пандемії та карантинних обмежень у фінансовій звітності підприємств та у Звітах незалежних аудиторів.

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 614.2

JEL Classification: I18

Ткачук Н. М., канд. екон. наук,
доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький

Моргун А. С.,
здобувач вищої освіти,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ
БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ В ЗАКЛАДІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Високий рівень професійної захворюваності медпрацівників, а також значна кількість нещасних випадків в закладах охорони здоров'я є великою соціально-економічною проблемою, оскільки спричиняють великі економічні втрати (витрати, пов'язані із тимчасовою непрацездатністю, виплатою компенсацій при нещасних випадках) та соціальну напруженість (інвалідизація медпрацівників, зниження рівня надання медичної допомоги). Покращення ситуації із безпекою праці прогнозовано буде мати позитивний економічний і соціальний ефект для держави.

Дослідження стану управління безпекою праці в закладах охорони здоров'я дало нам можливість виокремити основні проблеми, з якими стикається керівник закладу охорони здоров'я в процесі управління безпекою праці працівників.

Варто зауважити, що на сьогодні медичні працівники піддаються впливу ряду шкідливих професійних виробничих факторів і трудового процесу, які призводить до розвитку професійних захворювань. У 2015 – 2019 роках в Україні виявлено 260 випадків професійних захворювань у галузі охорони здоров'я – 35 – 67 випадків щорічно, що відповідає рівню 0,31 – 0,52 на 10 тис. відповідного населення [1]. З 2015 року в Україні спостерігається стійка тенденція до зменшення кількості випадків та зниження рівня професійної захворюваності серед медичних працівників, що не корелює з умовами праці в галузі охорони здоров'я.

За даними медичних карт співробітників у КП "Хмельницька міська

лікарня” ХМР рівень професійної захворюваності нижчий, ніж по Україні (0,2 на 10 тис. працівників).

У структурі професійної патології серед медичних працівників в Україні за період 2015 – 2019 років провідні місця займають туберкульоз (80 – 100 %, в середньому – 88 %), хвороби опорно-рухового апарату (від 1,3 до 6,7 %, в середньому – 3 %), алергічні хвороби (від 1,0 до 5,1 %, в середньому 2 %). Найбільшу кількість випадків професійних захворювань за вказаний період зареєстровано в Донецькій (13,5 %), Вінницькій (10,4 %) та Херсонській (10,0 %) областях [1].

В Україні реєструють поодинокі випадки гепатитів, що передаються парентеральним шляхом у медичних працівників – у 1991 – 2015 роках лише 4 випадки, що свідчить про зменшення уваги та можливостей суспільства щодо цієї проблеми, незважаючи на дуже серйозні наслідки для інфікованих працівників [2].

Професійні захворювання медперсоналу мають багато причин: вплив комплексу різних за характером факторів; формальне проведення попередніх медоглядів; допуск до роботи осіб, які мають медичні протипокази; поширеність самолікування серед лікарів без відповідної статистичної реєстрації; відсутністю чітких вимог до безпеки праці медпрацівників; низький рівень поінформованості про проблеми власної безпеки медпрацівниками під час виконання своїх обов’язків; недостатнє матеріально-технічне забезпечення медичних установ засобами, обладнанням та інструментами.

Обізнаність щодо професійних захворювань медпрацівників є цінним джерелом, яке слід використовувати для оцінки професійних ризиків та управління ними. Це необхідно для вирішення питань, пов’язаних з покращенням умов праці та профілактикою виникнення професійних хвороб у медперсоналу.

Складною проблемою для управління безпекою праці в закладах охорони здоров’я стала епідемія коронавірусу COVID-19 в Україні. Оскільки інфікування коронавірусом медпрацівників є професійним захворюванням, то керівнику медичного закладу, державного чи приватного, слід передбачити збільшення рівня оплати праці співробітників, їх преміювання. Частково ця проблема вирішується на державному рівні. Так, в березні медичні працівники України, що беруть участь в лікуванні пацієнтів з COVID-19, що підтверджені лабораторно отримали доплату у розмірі трьох посадових окладів. Але крім цього керівникам медичних установ слід віднаходити додаткові джерела для преміювання співробітників, зайнятих в процесі надання допомоги хворим з коронавірусом.

Згідно ст. 39 Закону України “Про захист населення від інфекційних хвороб”, медичні та немедичні працівники, які приймають участь в захисті населення від інфекційних хвороб, підпадають під обов’язкове державне страхування у випадку захворювання інфекційною хворобою в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [3]. Але і на даний час цей

порядок ще не затверджений, що суттєво знижує рівень захищеності медичних та немедичних працівників в умовах високого ризику зараження інфекційними хворобами.

Белике занепокоєння викликає рівень забезпечення медичних працівників засобами індивідуального захисту, що передбачає ст. 37 Закону, ст. 163 Кодексу законів про працю України і ст. 8 Закону України “Про охорону праці”. Відповідно до них, перелік засобів індивідуального захисту працівників має бути прописаний в колективному договорі медичного закладу на основі галузевих норм [4]. Але галузеві норми щодо безоплатної видачі спецодягу, спецвзуття чи інших засобів індивідуального захисту співробітникам закладів охорони здоров'я скасовані розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 р. № 1022-р, що, наразі, суттєво ускладнює проблему забезпечення медпрацівників належними й дієвими засобами індивідуального захисту. Тому, керівникам медичних установ необхідно особисто контролювати забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, залучаючи для цього резервні кошти, допомогу волонтерів та благодійників.

З метою вирішення вказаних проблем потрібно:

- МОЗ України розробити та впровадити “Тимчасові галузеві норми безоплатного забезпечення медичних працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту у зв'язку із загрозою поширення захворюваності коронавірусом COVID-19”;

- Кабінету Міністрів України розробити і впровадити порядок обов'язкового державного страхування медичних працівників у випадку зараження і захворювання, яке пов'язане з виконанням ними професійних обов'язків в умовах високого ризику зараження інфекцією;

- розробити і впровадити “Тимчасові галузеві норми безоплатного забезпечення медичних працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту в зв'язку із поширенням захворювання на коронавірус COVID-19” із зазначенням видів робіт, посад і спеціальностей медичних працівників та переліку обов'язкових засобів індивідуального захисту, їх властивостей та термінів використання;

- внести зміни в “Перелік професійних захворювань”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2000 р. №1662, додавши у нього інфекцію, спричинену коронавірусом COVID-19;

- внести в наказ МОЗ України від 19.07.1995 р. №133 “Про затвердження Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб” інфекційне захворювання “коронавірус”.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене слід відзначити, що задля досягнення бажаного результату керівнику закладу охорони здоров'я слід вживати системних заходів в своїй діяльності з планування, запровадження та функціонування, перевірки та аналізу ризиків в галузі охорони та безпеки праці медичного закладу. Необхідно також проводити освітню

профілактичну роботу, спрямовану на додаткове інформування медичних працівників щодо наявних професійних ризиків та необхідності дотримання техніки безпеки на робочому місці. Керівнику медичного закладу необхідно дотримуватися основних рекомендацій щодо профілактики зараження медичних працівників COVID-19.

Список використаних джерел

1. Нагорна А. М., Соколова Н. П., Кононова І. Г. Професійна захворюваність медичних працівників в Україні як медико-соціальна проблема. *Український журнал з проблем медицини праці*. 2016. № 2. С. 3 – 16.
2. Професійні інфекційні хвороби / Ю. І. Кундієв та ін. Київ : ВД “Авіцена”, 2014. 528 с.
3. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 6.04.2000 р. №1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.
4. Про охорону праці : Закон України від 14.10.92 р. № 2695-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. С. 1475 – 1492.

УДК 65

JEL Classification: M21

Хорошко М. Д.,

Белорусский государственный университет, г. Минск

ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ МАЛЫМ БИЗНЕСОМ ВО ВРЕМЯ КАРАНТИНА

Сегодня мир столкнулся с новой вирусной угрозой, и большинство стран предприняли карантинные меры, при этом они были вынуждены разорвать многие экономические связи – как внутренние, так и международные. Это вызвало серьезные проблемы в экономике, причем далеко не всем странам предпринятые ограничения обеспечили возможность локализовать распространение инфекции до нулевого уровня ее распространения, а значит, нужны дополнительные или иные меры.

Доступные сегодня методы карантинной самоизоляции граждан, предназначенные для остановки или хотя бы ограничения распространения коронавирусной инфекции, оставляют возможность контактирования людей на работе в системообразующих предприятиях, в магазинах и в общественном транспорте. Очевидно, что те люди, которые

Хорошко М. Д. Организация управления малым бизнесом во время карантина. *Состояние государства во время пандемии коронавирусной болезни* : материалы Международной научно-практической конференции (Киев, 11 сентября 2020 г.). Киев : Восточноевропейский центр научных исследований, 2020. С. 32 – 34.

сидят дома на самоизоляции, единственным местом, где они подвергаются угрозе заражения, являются магазины.

Для бизнеса магазина выполнение усиленных санитарных требований является дополнительными издержками, в них входят расходы на мощную вентиляцию помещений; усиленные меры санитарной обработки; маски и прочие индивидуальные средства защиты для сотрудников; организацию потока посетителей магазина, предотвращающую скученность людей и прочие меры, которые более характерны для содержания медицинских учреждений, чем торговых. Помимо этого, если не пускать в магазин людей без масок, а также осуществлять прочие строгости карантинных мер, то для продавцов это будет означать непосредственную потерю покупателей до того момента, пока в обществе не станет карантинных скептиков меньшинство. Поэтому усиленные санитарные нормы без внешнего принуждения руководителей в большинстве случаев не выполняются, а во многих магазинах не могут быть выполнены из-за отсутствия необходимых средств. Такие личностные факторы, как психологическая защита (отрицание, непризнание существования реальной проблемы), низкий уровень солидарности граждан, правовой нигилизм, коррупция, невысокий уровень образованности для эффективной реализации самостоятельной защиты от инфекции себя и окружающих граждан играют отрицательную роль в реализации полноценной самоизоляции населения. Это делает невозможным эффективное подавление распространения инфекции как на ранней стадии возникновения, так и по мере ее распространения. К тому же, не у всех граждан есть возможность соблюдать необходимые правила [1].

Таким образом, принимаемые сегодня ограничительные меры не смогут обеспечить стопроцентное подавление распространения вирусной инфекции. Это значит, что она, хоть и замедленно, но продолжит распространяться в соответствии с экспоненциальной зависимостью.

Из вышеперечисленного следует, что закрытие магазинов на карантин с массовым переводом общества на кооперативное потребление является не временной мерой, а вложением в формирование новой экономики. После карантина, конечно же, ожидаем некоторый откат к прежнему способу снабжения, но более перспективным является совместное кооперативное потребление граждан. Форма бизнеса торговых сетей должна измениться. Они могут стать инвестиционными фондами промышленности, находясь рядом и частично оплачивая систему формирования спроса в потребительских обществах и оказывая тем самым свое влияние на него. Предметом инвестиций могут стать новые стартапы, возникающие на почве кооперации. Поскольку у ритейлеров останутся связи с поставщиками, для сохранения и развития бизнеса они смогут инвестировать в их производство, в большей степени подчинив своих поставщиков экономически [1].

Необходимость спасения людей карантинными методами обнажает старый спор между индивидуалистами и коллективистами, дает новую дополнительную аргументацию в пользу коллективизма. Для

предотвращения распространения инфекции, нужно обеспечить условия, чтобы можно было избежать встречи в одном месте случайных людей, с одной стороны, а с другой – иметь возможность влиять на всех людей, где бы они не находились. Это позволит локализовать эпидемию.

Таким образом, прежний образ жизни и система общественного управления утрачиваются и ломаются каждым новыми вынужденными противоэпидемическими мерами. Нарастающий на почве разрыва прежних социальных связей экономический кризис тоже вносит свои коррективы. Очевидно, что меры противодействия угрозам будут тем радикальнее, чем выше вероятность потерь большого числа людей.

Список использованных источников

1. Мятишкин Ю. В. Реформирование региональной торговли: коллективизация потребления. 2020. Препринт. <https://doi.org/10.24108/preprints-3112036>.
2. Сахарова Д. Б., Котов И. С. История и теория кооперативного движения : учеб. пособ. Минск : Новое знание, 2005. 248 с.

УДК 65

JEL Classification: M21

Яковлева А. М.,
здобувач вищої освіти,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЖОРСТКИХ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ

Карантин та коронавірус спричинили масштабний злам в економіці, змусивши цілі бізнеси пристосуватися до нових, складніших реалій. Коронавірус став причиною незліченної кількості невеликих загострень у тисячах малих і середніх підприємств.

Через карантинні обмеження українські підприємства зазнали великих збитків. Найбільш уразливим виявився малий бізнес, який не мав достатньої "подушки безпеки". Дрібні підприємці зіткнулися з низкою проблем. Зрив закупок і поставок, зменшення обсягів продажів, нестача коштів для оплати оренди та зарплати персоналу, нерівне положення з великими корпораціями, які попри заборони продовжили працювати – це лише деякі з проблем.

Яковлева А. М. Ефективне управління власним бізнесом в умовах запровадження жорстких карантинних заходів. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 34 – 35.

Більшість підприємств малого бізнесу, а це близько 4 млн робочих місць, втратили до 75% доходів. За даними Європейської бізнес-асоціації, кожен п'ятий малий бізнес може закритися, що призведе до скорочення надходжень в місцеві бюджети та зростання безробіття, зокрема серед вразливих верств населення [1].

Малий бізнес дає роботу близько 4 млн людей. Кожен десятий українець має роботу завдяки підприємствам та закладам цього сектору. Часто там працюють представники вразливих груп населення: пенсіонери, люди з інвалідністю, малозабезпечені особи. Через це підтримка малого бізнесу повинна бути одним з пріоритетів влади [2].

Верховна Рада та Кабмін ухвалили пакет підтримки підприємців в умовах карантину, який передбачає низку тимчасових заходів. Вони стосуються податкових послаблень, звітності бізнесу, скасування деяких платежів та кредитування. Серед податкових заходів – скасування штрафів та пені за порушення податкового законодавства, скасування ЄСВ на два місяці для ФОП, фермерів та громадян, які провадять незалежну професійну діяльність (адвокати, нотаріуси, релігійні служителі, вчені), мораторій на податкові перевірки, відстрочка подання декларацій, відтермінування вимоги застосування касових апаратів [1].

У квітні уряд запустив антикризову програму кредитування для мікро- та малого бізнесу, яка пропонує позики під 0% для погашення боргів підприємств та кредити із ставкою 3% для виплати оренди, податків, комунальних платежів та зарплат. Також серед державних заходів підтримки – віднесення юридичного факту введення карантину до форсмажорних обставин, розширення доступу фермерів до державних програм, допомога з часткового безробіття для застрахованих працівників, з якими оформлені офіційні трудові відносини [3].

Таким чином, найвідчутніше карантин вдарив по малому і середньому бізнесу. Більшості підприємців, які працювали у сфері обслуговування та продажу товарів, довелося закрити свої заклади, відправити у відпустки, а то і звільнити працівників. Особливо важко стало тим, хто орендує великі приміщення, дорогу техніку, має зобов'язання із виплати кредитів.

Список використаних джерел

1. У нерівних умовах: як держава (не) рятує малий бізнес на карантині. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/05/8/660263>.
2. "Вижити у карантин": як рятується малий і середній бізнес і чого очікує від держави. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/karantyn-biznes-zbytky-dergava/30523993.html>.
3. Як карантин та коронавірус змінили малий та середній бізнес. URL: <https://hromadske.ua/posts/yak-karantin-ta-koronavirus-zminili-malij-ta-serednij-biznes>.

СЕКЦІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378.14

JEL Classification: I23

Котенко Н. О., канд. пед. наук,
старший викладач кафедри інженерії
програмного забезпечення та кібербезпеки,
Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ

Жирова Т. О., канд. пед. наук,
старший викладач кафедри інженерії
програмного забезпечення та кібербезпеки,
Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО ПІД ЧАС COVID-19

Різні сфери суспільного життя України виявилися по різному готовими або не готовими до ситуацій спричинених COVID-19. Так, заклади вищої освіти України з березні 2020 року змушені були раптово змінювати форму надання освітніх послуг. Усі ЗВО перейшли у дистанційний режим. Така форма роботи спонукала науково-педагогічних працівників та адміністрацію освітніх закладів шукати засоби комунікації зі студентами такі як: Moodle, Microsoft Teams, Google Classroom, Cisco WebEx, GoToWebinar, ClassTime, Zoom, Viber, Telegram, тощо. І це далеко не повний перелік того, що в екстремальних умовах намагалися використовувати викладачі.

Проаналізуємо найпопулярніші з них і з'ясуємо на використанні яких засобів краще зупинитися. Та яке б рішення не було прийняте очевидно одне: для зручності студентів це має бути єдине середовище, що використовується усіма науково-педагогічними працівниками того чи іншого ЗВО.

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного [1]. Має можливість інтеграції з низкою інших платформ, що використовуються в освіті, проте вимагає якісного адміністрування, постійної технічної підтримки та якісного апаратного забезпечення.

Microsoft Teams – центр для командної роботи в Office 365 від Microsoft,

який інтегрує користувачів, вміст і засоби, необхідні команді для ефективнішої роботи. Застосунок об'єднує все в спільному робочому середовищі, яке містить чат для нарад, файлообмінник та корпоративні програми [2]. Може інтегруватися з Moodle.

Google Classroom – це інструмент від Google Apps for Education, за допомогою якого викладачі можуть швидко створювати й упорядковувати завдання, надавати результати перевірок і легко спілкуватися зі своїми студентами. Завдяки йому студенти можуть зберігати свої робочі файли й виконувати завдання на Google Диску та спілкуватися з викладачами й однокурсниками [3].

Google та Microsoft надають спеціальні пропозиції для навчальних закладів по розміщенню своїх навчальних ресурсів у власних хмарах з доступом до багатьох їх сервісів. При цьому, заклад отримує також підтримку корпоративного домену з відповідною поштовою адресою, що є неабиякою перевагою даних сервісів.

GoToWebinar – це інструмент для спільної роботи, проведення вебінарів і конференцій чисельністю до 1000 чоловік. Орієнтований на потреби бізнесу.

Cisco WebEx – рішення для проведення нарад з відео та аудіо зв'язком та інструментами спільної роботи над документом. Орієнтований на потреби бізнесу.

ClassTime – це онлайн-сервіс для встановлення миттєвого зв'язку з учнями. Більше орієнтований на школи ніж на ЗВО.

Zoom, Viber, Telegram та подібні до них сервіси є досить поширеними в освітньому процесі, але вони можуть лише доповнити його. На основі цих сервісів неможливо побудувати якісний освітній процес. Проте вони можуть використовуватися як допоміжні засоби для миттєвого обміну повідомленнями чи короткотермінового зв'язку.

Усі ці інструменти використовувалися та продовжують використовуватися у рамках освітнього процесу ЗВО України. Деякі з них мають вагомі переваги перед іншими, деякі використовуються через небажання освоювати щось нове та більш зручне. Та дбаючи про якість надання освітніх послуг та про створення умов для комфортної роботи науково-педагогічних працівників та інших задіяних осіб адміністрація навчального закладу має подбати про створення єдиного інформаційно-освітнього простору ЗВО. Усі працівники мають використовувати однакові засоби взаємодії зі студентами. Це створить комфортні умови для навчання студентів, їм не доведеться постійно створювати нові облікові засоби, довіштовувати необхідне ПЗ, шукати хто і де залишив їм навчальний матеріал, який необхідно опрацювати чи завдання, яке потрібно виконати.

Серед розглянутих сервісів зорієнтованими не лише на потреби бізнесу та фізичних осіб, а й на потреби ЗВО є Moodle, Microsoft Teams та Google Classroom. Вони продовжують розвиватися та вдосконалюватися, а у зв'язку з ситуацією що склалася у ЗВО внаслідок карантинних заходів, ще більше уваги приділяють освітньому напрямку.

Враховуючи фінансові можливості сучасних закладів вищої освіти оптимальним рішенням є використання Moodle та Microsoft Teams

враховуючи можливість їх інтеграції. Проте це лише невелика частина інформаційно-освітнього простору ЗВО.

Список використаних джерел

1. Що таке Moodle. URL: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174> (дата звернення 22.08.2020).
2. Продукти Microsoft для дистанційного навчання. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/remote-learning> (дата звернення 22.08.2020).
3. Огляд Google Classroom. URL: <https://chrome.google.com/webstore/detail/google-classroom/mfhehppjhmmnlfbopchdflldgimhfhfk?hl> (дата звернення 22.08.2020).

УДК 378.14

JEL Classification: I23

Шевченко А. П.,
здобувач вищої освіти,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Останнім часом, внаслідок пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, в Україні почали розвиватись технології дистанційного навчання. По суті сучасні технології дистанційного навчання формують прогресивну парадигму викладацької діяльності, що забезпечує необхідну ефективність і відповідає вимогам часу. Дистанційне навчання поступово займає своє особливе місце у системі освіти в Україні.

У цих умовах кардинальних змін вимагає й система освіти, яка обумовлює більш високі вимоги до ІКТ-компетентностей студентів і викладачів. Зазначені особливості вимагають широкого застосування інноваційних підходів до організації навчального процесу. Перед сучасною освітою постає досить масштабне завдання: сформувати у студентів такі вміння, які надади б їм змогу вільно орієнтуватися в інформаційних потоках, здійснювати пошук й опрацьовувати дані і відомості, самостійно конструювати раціональні алгоритми роботи з інформацією, застосовувати ці алгоритми і прийоми у майбутній фаховій діяльності. Зрозуміло, що вирішальним для перебудови суспільства є реформування вищої школи, формування нової не закомплексованої генерації фахівців, нової української еліти.

Шевченко А. П. Розвиток технологій дистанційного навчання в умовах пандемії. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 38 – 39.

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі відчувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість працювати з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм, а саме – мають можливість здійснювати спільну навчальну діяльність у зручному для себе місці, за попередньо узгодженими формою й індивідуальним інтервальним графіком взаємодії в часі [1].

Ефект значною мірою залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольних діагностичних завдань, а також підтримка в усіх питаннях з боку викладача забезпечує планомірне засвоєння знань. Аналіз упровадження дистанційного навчання показує, що до реального контингенту потенційних студентів можна віднести тих, хто часто перебуває у відрядженнях, військовослужбовців, територіально віддалених слухачів, жінок, що перебувають у декретній відпустці, людей з фізичними вадами, тих, хто поєднує навчання й роботу, працівників, що підвищують свою кваліфікацію тощо [2].

Основна мета дистанційного навчання – дозволити вчитися всім бажаючим, у кого є прагнення одержати професію. Дистанційне навчання – універсальна, інтегральна, гуманістична форма навчання, на основі якої створюються умови для тих, хто навчається, щодо вільного вибору навчальних дисциплін, викладацького складу з конкретної дисципліни [3].

Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо. Однак до можливої заміни традиційних технологій дистанційними поки що ставляться обережно. Особливо це питання гостро постало під час пандемії коронавірусної інфекції COVID-19.

Часто висловлюється думка про те, що будь-якій людині необхідно надавати альтернативу й свободу вибору освітніх технологій. Але є переконання, що за дистанційними технологіями – майбутнє. Студенти, що навчаються дистанційно, більш адаптовані до зовнішніх умов, вони більш самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення, а виходить, у сучасному світі їм буде легше.

Список використаних джерел

1. Гарбич-Мошора О. Р. Впровадження дистанційного навчання в навчальний процес для підготовки фахівців з інформаційних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 45. Вип. 1. С. 93 – 105.
2. Голощук Р. О., Григор'єв М. А. Інтелектуальна система авторизації та контролю знань дистанційного слухача. *Інформаційні системи та мережі: Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2004. № 519. С. 73 – 81.
3. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. Москва : Изд. Центр "Академия", 2004. 416 с.

СЕКЦІЯ 6. ПРАВО

УДК 614.2

JEL Classification: I18

Геращенко М. М.,
здобувач вищої освіти,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВІРУСНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ В ОБЛАСТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Найважливішим напрямом державної політики в області охорони здоров'я є профілактика вірусних захворювань, оскільки вони мають масовий характер. Нормативно-правове забезпечення профілактики, як і будь-яка інша діяльність держави, потребує належного законодавчого наповнення. Встановлення правових норм є необхідною умовою та невід'ємною складовою ефективною державної політики, оскільки саме в законодавчому полі формуються її основи, визначаються найважливіші параметри й чинники, здійснюється нормативно-правова регламентація.

У широкому розумінні йдеться про Конституцію України, Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я”, закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які визначають компетенцію суб'єктів системи забезпечення профілактики вірусних захворювань, а також відомчі нормативні акти у формі наказів, директив, настановлень, положень, статутів, правил, інструкцій.

Усю нормативну базу, якою керується система забезпечення профілактики вірусних захворювань можна поділити на два рівні. На першому рівні, правова база створюється в рамках системи охорони здоров'я і має загальнообов'язковий для всіх характер (Конституція України, закони та постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України). На другому рівні, створюється відомча нормативна база, яка уточнює і конкретизує з урахуванням специфіки кожного суб'єкта його функції та завдання.

На сучасному етапі в нашій державі вже накопичено досвід нормативного врегулювання відносин у сфері захисту населення від вірусних захворювань. Проте цей процес потребує постійного вдосконалення вітчизняної законодавчої бази.

Має здійснюватися розробка і реалізація міжгалузевих стратегій, спрямованих на пропаганду, формування і заохочення здорового способу життя населення України. Для цього мають бути поставлені наступні завдання:

- створити правове підґрунтя для формування здорового способу життя, гігієнічного виховання населення;

- забезпечити перетворення санітарної освіти в державну систему безперервного медико-гігієнічного навчання і виховання і здійснювати його через системи загальної і професійної освіти, масової інформації, охорони здоров'я, фізичної культури та інші соціальні інститути;

- проводити роботу з гігієнічного виховання населення з використанням засобів телебачення, радіо, літератури, театру, кіно, які сприяють формуванню ідеології здорового способу життя.

Таким чином, ефективність державного регулювання профілактики вірусних захворювань значною мірою залежить від формування дієвої національної законодавчої бази, яка б відповідала вимогам часу та динамічним суспільним процесам, що відбуваються в Україні.

Список використаних джерел

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

УДК 379.85

JEL Classification: L83

Новикова Н. В.,

Белорусский государственный университет, г. Минск

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ТУРИЗМА

Обеспечение безопасности туризма следует рассматривать как основополагающий принцип государственной политики Беларуси, приоритетный метод управленческого воздействия публичной власти на сферу туризма, а также одну из основных функций региональных органов исполнительной власти в сфере туризма.

Правовые основы обеспечения безопасности туризма, включают [1]:

- целевые установки и основные направления правового регулирования в области безопасности туризма, приоритеты деятельности органов исполнительной (исполнительно-распорядительной) власти в данной области;

Новикова Н. В. Правовое обеспечение безопасности туризма. *Состояние государства во время пандемии коронавирусной болезни* : материалы Международной научно-практической конференции (Киев, 11 сентября 2020 г). Киев : Восточноевропейский центр научных исследований, 2020. С. 41 – 42.

– правила, которые устанавливают пространственные и временные границы административно-правовых режимов безопасности туризма; допустимые правом запреты, ограничения и обременения (организационного, социального, технического, правового, санитарного и иного характера) прав и свобод человека и гражданина, пределы (границы) дозволенного поведения субъектов права (модели поведения);

– сферы деятельности, задачи, функции и полномочия национальной и региональных туристских администраций в области обеспечения безопасности туризма, а также система административных регламентов их реализации;

– права и обязанности исполнительно-распорядительных органов муниципальных образований, граждан и организаций, участвующих в обеспечении безопасности туризма;

– специальные требования, стандарты, нормативы обеспечения безопасности туризма, в том числе нормы, определяющие квалификационные требования, необходимые для замещения должностей, связанных с обеспечением безопасности туризма;

– перечень и порядок применения сил, средств и технологий обеспечения безопасности туризма;

– порядок информирования граждан и организаций об угрозах безопасности туризма, принимаемых мерах по их предупреждению, нейтрализации, ликвидации последствий их проявления;

– конституционные и иные гарантии неукоснительного соблюдения прав и свобод граждан при обеспечении безопасности туризма, в том числе ограничение (минимизация) произвольного административного усмотрения, порядок обжалования неправомерных действий субъектов исполнительной (исполнительно-распорядительной) власти, а также иные формы защиты прав и охраняемых законом интересов граждан;

– нормы, устанавливающие юридическую ответственность за нарушение безопасности туризма, а также предусматривающие применение иных мер административного принуждения.

Особое место в области обеспечения безопасности туризма отводится техническим, медицинским, строительным и иным социальным нормам и соответствующим отношениям. Технические нормы в области безопасности туризма устанавливают технические и иные требования в области строительства, реконструкции, модернизации и эксплуатации объектов индустрии туризма, безопасного пользования инженерной, транспортной и иной инфраструктурой туризма, а также классификации, рационального использования и охраны туристских ресурсов.

Список использованных источников

1. Бобкова А. Г., Кудреватых С. А., Писаревский Е. Л. Безопасность туризма : учебник / под общ. ред. д-ра юрид. наук. Е. Л. Писаревского. Москва : Федеральное агентство по туризму, 2014. 272 с.

УДК 347.92

JEL Classification: K41

Обрусна С. Ю., д-р. юрид. наук, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького, м. Черкаси
Іванова І. В., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва і маркетингу,
Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія коронавірусної інфекції COVID-19 нині стала викликом для юридичної спільноти, судової влади, які замислилися над необхідністю побудови досконалої системи електронного судочинства, оскільки ні судова система, ні гарантії громадян на судовий захист не можуть знаходитися на “карантині”, а головною функцією держави, навіть в таких умовах, є забезпечення ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів.

З початком карантину перед українською судовою системою постали виклики як процесуального так і організаційно-правового характеру. Не менш критичними є проблеми технологій та технічних можливостей судів, матеріального та фінансового забезпечення.

Як із початку карантину, так і нині в організації роботи судів основний акцент робиться на дотриманні балансу між забезпеченням права на доступ до правосуддя та убезпеченні учасників судового провадження, відвідувачів і працівників суду від поширення гострих респіраторних захворювань та COVID-19.

16.03.2020 року Радою Суддів України прийнято рішення № 9 рс-186/20 відповідно до якого в період з 16.03.2020 року до 03.04.2020 року функціонував особливий режим роботи судів України з можливістю відкладення розгляду справ у зв'язку із карантинними заходами. Суди змінили формат роботи, що передбачало мінімізацію контактів працівників суду із відвідувачами. На початку карантину суди намагалися уникати розгляду справ дистанційно, що можна пояснити відсутністю досконалого програмного забезпечення, чіткого порядку розгляду справ, передбаченого законодавством. Тому досить слушним стало прийняття Верховною Радою України Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)” відповідно до якого внесені зміни до процесуальних кодексів в тому числі й

Обрусна С. Ю., Іванова І. В. Організаційно-правові засади функціонування електронного суду в умовах пандемії COVID-19. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 43 – 44.

про те, що у судовому засіданні учасники справи можуть брати участь в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів після відповідної ідентифікації [1].

Разом із тим виникла необхідність удосконалення процедури ідентифікації особи, учасника справи, та можливості повноцінної участі зазначеної особи в якості сторони судового провадження, подання сторонами заяв, клопотань та доказів в судовому засіданні у режимі відеоконференції тощо.

08.04.2020 року Державною судовою адміністрацією України затверджено “Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв’язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду” [2], а 23.04.2020 р. прийнято вищевказаний порядок у новій редакції, який визначає процедурні етапи проведення відеоконференцій судового засідання, технічні вимоги для доступу до Системи, наводяться примірники заяв тощо. Відповідно до оновленого Порядку суди зможуть використовувати не лише систему відеоконференцзв’язку Easycop, а інші доступні суду та учасниками судового процесу засоби, що відповідають вимогам законодавства [3].

Пандемія прискорила процес судової діджиталізації. Протягом карантину суди у своїй роботі застосовували Zoom, Skype, Google Meet. Але проблемами цих програм є незахищеність від зовнішнього втручання, часові обмеження, ідентифікація учасників тощо.

Нині проводиться робота над розробкою законопроекту щодо організації дистанційного електронного правосуддя, що активно обговорюється у суддівській спільноті, ЗМІ, соцмережах.

Ефективне організаційно-правове забезпечення електронного суду в Україні в час таких серйозних викликів має передбачати системні дії щодо удосконалення законодавства; технічно-інформаційного забезпечення судів; розроблення заходів і систем забезпечення захисту інформації; правове регулювання питань відповідальності осіб за порушення у цій сфері; вжиття заходів попередження кіберзлочинності у цій сфері; проведення навчальних семінарів серед працівників апарату суду та інших користувачів системи; широку просвітницьку роботу серед населення, систематичний моніторинг ефективності роботи системи та її постійну модернізацію.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019) : Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>.

2. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв’язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду : наказ ДСА України від 08.04.2020 р. № 169. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_169_20.

3. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв’язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду : наказ ДСА України від 23.04.2020 р. № 196. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa_pres_slujba_2020/N19620.

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

УДК 379.85

JEL Classification: L83

Козлова А. О. канд. екон. наук,
старший викладач кафедри
туризму і готельного господарства,
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

**ШЛЯХИ ВИХОДУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ
ІЗ КРИЗИ, ЩО СПРИЧИЛА ПАНДЕМІЯ COVID-2019**

Туристична галузь завжди була цікавою для інвесторів різного рівня та мала значний потенціал та перспективи до розвитку. В наш час, ефективність роботи вітчизняних туристичних установ багато в чому обумовлена середовищем його функціонування, впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

На розвиток вітчизняних туристичних установ впливають безліч негативних чинників: нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, недосконалість законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція, падіння купівельної спроможності та інші. Недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці теж є негативним фактором розвитку туристичної галузі. Але найбільш руйнівного удару галузі завдано пандемією COVID-19.

Виходу із туристичної кризи шукають не тільки менеджмент туристичних операторів, туристичних установ, перевізники та готельєри, а й органи влади та управління країн, особливо тих де доля туристичної галузі у ВВП держави є критичною для національних бюджетів. Не є виключенням у цьому процесі і Україна, яка до пандемії активно розвивала туристичний сектор національної економіки. Сприяли цьому лібералізація візового режиму, підвищення рівня популяризації країни у світі, висвітлення через дипломатичні можливості та можливості ЗМІ нашої країни як привабливої країни для туристів, доступність та фінансова привабливість туристичного послуги тощо.

Динамічність впливу зовнішнього і внутрішнього середовища на функціонування туристичних установ обумовлює необхідність врахування постійних змін, і як наслідок призводить до необхідності створення нового туристичного продукту, враховуючи можливості країни.

Можливості для цього дійсно існують, існує і матеріальна база у вигляді

Козлова А. О. Шляхи виходу вітчизняної туристичної галузі із кризи, що спричинила пандемія COVID-2019. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 45 – 47.

вітчизняних курортів, як традиційної спрямованості (санаторії, бази відпочинку) так і нові готельні комплекси європейського рівня та стандартів. Але, нажаль, тільки за рахунок такого роду кроків вітчизняний туристичний бізнес відновити повністю не вдається. Треба задіяти інші можливості та нетрадиційні підходи.

Враховуючи аграрні можливості країни, можна запропонувати великий спектр нових туристичних продуктів, пов'язаних з аграрним сектором, від збору грибів та ягід у мальовничих місцях, які є майже у всіх регіонах, до участі процесі відновлення екосистем, наприклад висадці лісних саджанців, що зараз є дуже популярним серед європейців. Для цього в країні теж є певні умови, а саме розгалужена система лісгоспів, їх наближеність до населених пунктів, транспортні шляхи.

Актуальним може бути і організація риболовлі або відпочинку на березі водоймищ. Все більше набирає популярності у туристів і сплави на байдарках, плотах, рафтіngи тощо. Для цього в нашій країні існує безліч баз відпочинку, наявність великої кількості річок, озер, вихід до морського побережжя. Перспективним напрямком можна вважати і етнотуризм.

До речі, в умовах реалізації програми децентралізації, надання більшої економічної та управлінської свободи регіонам, знову актуальним стає питання розвитку, так званого “зеленого туризму”, використання колориту та особливостей різних регіонів держави, які різняться один від одного, що також можна використовувати для демонстрації туристам. В теперішній час, в Україні існує можливість відпочинку в різних ландшафтних зонах.

Процеси пошуку чи розробки нових напрямків та нових продуктів туристичної діяльності повинні бути нерозривно пов'язані з пошуком і аналізом інформації, всебічною та своєчасною діагностикою небезпек, пошуком оптимальних шляхів реагування та системи привабливості потенційних туристів.

Нажаль робота з організації комплексного, системного підходу щодо впровадження нового туристичного продукту була неpritаманна установам вітчизняної туристичної галузі. Для початку системної роботи в цьому напрямку дуже важлива роль регуляторів та ліцензіатів туристичної галузі, а також інших державних структур, які могли б сприяти розвитку вказаних напрямків, в тому числі шляхом виваженої податкової політики, своєчасного надання інформації про ризики і небезпеки (наприклад: передумов до спалаху інфекцій в тому чи іншому регіоні, або високої вірогідності пожеж чи зсувів) тощо.

Окремо слід зауважити щодо проблеми розвитку транспортної системи до туристичних місць розташування. Причому державі необов'язково розв'язувати проблему шляхів сполучення за рахунок бюджетних можливостей. Треба розробити та вміло презентувати програми спільного державно-приватного співробітництва. І тут важлива роль саме державних інституцій як гаранта.

В результаті, на нашу думку, це підвищить якість надання послуг та привабливість підприємств туристичного господарства. Державні органи та установи, регіональні органи та органи місцевого самоврядування разом

з установами туристичної галузі повинні спільно здійснювати заходи спрямовані на організацію комплексного, системного підходу щодо практичного впровадження нового туристичного продукту, нових туристичних напрямків, які дадуть можливість розвитку інших галузей, інфраструктури, регіонів, держави в цілому.

Потенційні інвестори у разі впевненості щодо отримання прибутку від інвестування в туристичний та інфраструктурний сектор економіки зможуть виступити гарним прикладом і для інших галузей національної економіки.

УДК 379.85

JEL Classification: L83

Новикова Н. В.,

Белорусский государственный университет, г. Минск

ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ТУРИЗМА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Важнейшей особенностью обеспечения безопасности туризма в современном мире является ответственное управление туризмом, основанное на концепции устойчивого развития и связанное с необходимостью отчетливого видения перемен и тенденций в определенной неопределенности будущего.

Глобальной тенденцией XXI века является возрастание роли и значения туризма для личности, общества и государства. Туристские поездки (путешествия) в современном мире – это неотъемлемая часть жизни человека, связанная с реализацией его права на отдых и досуг, свободы передвижения, права на доступ к культурным ценностям, а также иных общепризнанных прав и свобод человека и гражданина. Наряду с этим туризм выполняет важные социально-экономические, культурно-экологические, международные и иные функции.

Ни одна страна не добьется устойчивого развития без обеспечения безопасности в разумных пределах; но и безопасность остается недостижимой в мире, в котором чувство безнадежности усугубляется неприемлемым разрывом в уровнях развития. Эта сложная взаимозависимость между безопасностью и развитием должна определять подход к вкладу туризма, который может оказаться решающим, в создание богатства, в борьбу против бедности и в обеспечение долговременного развития.

Новикова Н. В. Обеспечение безопасности туризма в современном мире. *Состояние государства во время пандемии коронавирусной болезни* : материалы Международной научно-практической конференции (Киев, 11 сентября 2020 г). Киев : Восточноевропейский центр научных исследований, 2020. С. 47 – 48.

Туристская индустрия и правительства должны научиться действовать в условиях неопределенности, в том числе управлять кризисными ситуациями, а также разумно использовать средства массовой информации в период трудностей. В основе действий правительств и туристской индустрии должна лежать солидарность между государствами – членами Всемирной туристской организации, которые постепенно приходят к пониманию того, что в кризисных ситуациях они перестают быть конкурентами и становятся партнерами [1].

Таким образом, риски, связанные со стремительным распространением эпидемий опасных заболеваний, особенно являются серьезной проблемой, как для Беларуси, так и других государств. Это позволяет говорить о безопасности туризма как об одном из элементов национальной безопасности Беларуси. В этих условиях реализация комплекса мер по обеспечению национальной безопасности является насущной потребностью общества и постоянным приоритетом государственной политики Беларуси.

Список использованных источников

1. Всемирная туристская организация ООН. URL: <http://www.unwto.org>.
2. Бобкова А. Г., Кудреватых С. А., Писаревский Е. Л. Безопасность туризма : учебник / под общ. ред. д-ра юрид. наук. Е. Л. Писаревского. Москва : Федеральное агентство по туризму, 2014. 272 с.

УДК 725.711

JEL Classification: L83

Сюмка Ю. В.,
асистент кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету, м. Вінниця

СТАН РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Ресторанный бизнес є сферою з високим попитом і рівнем конкуренції. Але ситуація, яка склалась у всьому світі, внесла свої корективи в роботу закладів ресторанного господарства. Активне поширення вірусу і впровадження карантинних умов на всій території України спричинило

закриття ресторанів, кафе та інших закладів харчування. Саме ресторанна сфера стала найпроблемнішою ланкою для держави. Зі сторони власників було багато обурень, протестів на рахунок повного закриття підприємств на час карантину. “Геноцид ресторанного бізнесу” – так ресторатори називають ситуацію, яка склалась з їхніми підприємствами. Початок весни приніс зміни не тільки в життя людей, а й у роботу багатьох закладів ресторанної галузі. Багато співробітників підприємств малого ресторанного бізнесу, а саме кафе, кав'ярень, кондитерських, стали безробітними. Деякі підприємці були вимушені закрити свої заклади через неможливість оплати податків, оренди, виплати заробітної плати персоналу. Багато підприємств понесло великі збитки в перші тижні карантину. Була списана велика кількість швидкопсувної продукції через відсутність відвідувачів і непристосованість закладів до послуг доставки. За даними Української асоціації рестораторів після обмежувальних заходів приблизно 20 відсотків закладів не відкрились, ще 20 відсотків відкрились, але не втримались на ринку після карантину [1]. За прогнозами після тривалого карантину ті 20 відсотків закладів, які назавжди зачинились, заміняться іншими. Можливо, більш простого формату, з помірними цінами, які переважно орієнтовані на молодий сегмент споживачів. Зачиняться заклади сімейного типу, а до тих, що витримали часи карантину, їхня аудиторія повернеться не в такому обсязі як в обмежувальний період.

Протягом декількох місяців карантину ресторани адаптувались до нових правил роботи, санітарно-гігієнічних умов. Початок карантинних обмежень змусив підприємства працювати у режимі доставок, акційних пропозицій, розіграшів, тощо. Більшість власників знайшли спосіб “вижити” на ринку шляхом реорганізації штатних працівників, домовленістю про “орендні канікули” з орендодавцями та відстрочку плати з постачальниками. Офіціанти стали виконувати обов'язки кур'єра, кухарі почали виконувати онлайн-замовлення або попередні замовлення з послугою самовивозу. У деяких закладах була застосована позмінна праця. Звісно, було багато випадків, коли співробітників відправляли в безоплатну відпустку. Таким чином, частково були збережені робочі місця та самі заклади харчування. Особливу перевагу, порівняно з ресторанами, мали заклади швидкого харчування, моноформати типу суші-барів та піцерій, у яких діє налагоджена система доставки.

Основними етапами відновлення роботи закладів ресторанного бізнесу є:

1. Налаштування персоналу на роботу.
2. Аналіз ринку та оцінка купівельної спроможності підприємства.
3. Дослідження цінової політики.
4. Включення програми лояльності для відвідувачів.
5. Проведення різноманітних акцій та цікавих пропозицій для споживачів.

Наразі є певна частка людей, яка боїться відвідувати заклади харчування через можливість зараження і в майбутньому, поки все не стабілізується, утримується від споживання їжі за межами своїх осель. Інші ж, навпаки, чекали

з нетерпінням на відкриття таких підприємств і зараз активно відвідують заклади. За даними українських соціологів тільки 25 відсотків відвідувачів були готові повернутися до закладів ресторанного господарства [3].

Для впевненості та безпеки споживачів у закладах наразі створені певні протиепідемічні правила, яких має дотримуватись персонал та гості. Заклади активно закупають одноразові маски або захисті екрани, антисептики, безконтактні термометри, рукавички, одноразовий посуд. Дозволяється використовувати багаторазовий посуд, але з подальшою обробкою його при високих температурах у посудомийній машині. Дотримання дистанції між столами та відвідувачами. Відповідальна особа зобов'язана робити скринінг температури персоналу перед початком робочого дня і при наявності ознак ГРВІ ізолювати хворого. Адміністратор або метрдотель зобов'язаний вимірювати температуру споживачам перед входом у заклад. Відвідувачі самі несуть відповідальність за своє здоров'я, тому при ознаках захворювання не мають права з'являтися в публічних місцях.

За прогнозами, після карантину ресторани в перші місяці матимуть тільки 20 – 30 відсотків продажів від докарантинного об'єму, через півроку вийдуть на 50 відсотків. А якщо не буде нових форс-мажорів, наприклад, другої хвилі вірусу, яку деякі аналітики пророкують на осінь, то, можливо, через рік ресторани вийдуть на докарантинні обсяги продажів [2].

Отже, така ситуація дозволила дізнатись, чи спроможні заклади втриматись на “плаву” у форс-мажорних обставинах. Навчила, що з будь-якої ситуації можливо знайти вихід і загальними силами втриматись на ринку. Для деяких підприємців обмежувальні заходи стали викликом, але деякі з легкістю пристосувались до змін, до нових правил. Звісно, ця ситуація щонайменше на рік послабить економіку України, прибутки не тільки закладів ресторанного господарства, а й сфери туризму та готельного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Наслідки карантину чи вдасться врятувати ресторанний бізнес в Україні. URL: <https://www.dw.com/uk/наслідки-карантину-чи-вдасться-врятувати-ресторанний-бізнес-в-україні/a-53284962> (дата звернення 04.09.2020).
2. Ресторанна зміна. URL: <https://buduysvoe.com/publications/restoranna-zmina> (дата звернення 05.09.2020).
3. Ресторан після карантину: як налагодити роботу і залучити гостей. URL: <https://mind.ua/openmind/20211376-restoran-pislya-karantinu-yak-nalagoditi-robotu-j-zaluchiti-gostej> (дата звернення 05.09.2020).

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА

УДК 378.14

JEL Classification: I23

Ігнатович О. Г., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

В даний час державна політика України в сфері освіти приділяє велику увагу проблемі глобалізації вищої освіти та інтеграції української освіти в світову освітню систему. У сучасних умовах світове співтовариство зіткнулося з необхідністю переглянути уклад життя, який вже сформований і став традиційно-звичним, тому що COVID-19 торкнувся всіх сфер життя людини: особистої, соціальної, професіональної та ін., тобто в життя практично всіх громадян увійшла соціальна ізоляція і як наслідок закриття установ різної сфери і супутньої їм інфраструктури. Безумовно, карантинні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19, торкнулися і всіх установ середньої та вищої освіти.

Протягом багатьох років йде пошук найбільш результативних методик і технологій, які зможуть забезпечити ефективність освітнього процесу у вищій школі. Ця проблема залишається актуальною і досить “наболілою” в сучасних умовах, ускладненої ситуацією екстреного переходу всієї системи освіти на віддалені варіанти взаємодії суб'єктів процесу навчання в умовах карантину. Згідно з Постановою Кабінету міністрів України “Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19” № 211 від 11.03.2020 р., Листа МОН України № 1/9-154 від 11.03.2020, Листа МОЗ України № 22-04/7148/2-20 від 12.03.2020 р., кафедра педагогіки нашого університету активізувала перехід вивчення студентами предметів педагогічного циклу на дистанційне навчання із використанням новітніх комп'ютерних програм та платформ. Головною метою будь-якої освіти, безумовно, є формування у студентів мотивації для індивідуального саморозвитку та самовдосконалення, а одним з важливих показників ефективності процесу навчання є відповідність результатів навчання ступеня навченості і ефективний пошук оптимального шляху навчання для кожного студента.

Дистанційне навчання дає реальну можливість організації процесу

навчання і реальний спосіб отримання вищої освіти за певною спеціальністю на відстані від навчального закладу. Наприклад, MOODLE – одна з найбільш популярних програм дистанційного навчання, яка дозволяє викладачеві використовувати різноманітні освітні ресурси для передачі змісту навчального матеріалу, проводити консультації, обмінюватися зі студентом файлами, що дозволить коректувати виконання навчальних завдань, фіксувати успішність проходження студентом конкретного навчального курсу. Перевага даного виду навчання полягає насамперед у прискоренні процесу передачі знань від викладача до студента, яке відбувається завдяки використанню інформаційних технологій в освітньому процесі. Варто зазначити, що використання інформаційних технологій істотно підвищує якість освіти, що дозволяє майбутньому фахівцю адаптуватися до мінливих умов соціальної і професійної взаємодії. І в той же час використання інформаційних технологій в освіті дозволяє активізувати процес оновлення всієї системи освіти відповідно до нових стандартів сучасного суспільства.

Ключовими завданнями сучасної системи вищої освіти є проблема затребуваності молодого фахівця в умовах ринкової економіки, питання ефективності отриманих знань, мобільність професійної кваліфікації випускника в умовах сучасного часу. Компетентнісний підхід в освіті встановлює новий тип освітніх результатів, які спрямовані “на набуття особистістю певної суми знань і досвіду, що дають змогу їй робити висновки про щось, переконливо висловлювати власні думки, діяти адекватним чином у різних ситуаціях” [2, с. 224 – 230].

Питаннями компетентнісного підходу займалася низка вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема Дж. Равен, С. Гончаренко, І. Драч, І. Зарубінська, І. Зимня, І. Зязюн, Т. Кристопчук, О. Овчарук, О. Пометун, І. Родигіна, І. Хом’юк, А. Хуторський та ін. У роботах, присвячених аналізу компетентнісного підходу, компетентність сучасного випускника університету – це інтеграційна характеристика особистості, яка “відображає рівень необхідних знань, вмінь, навичок, професійно важливих якостей, достатніх для виконання ним посадових обов’язків, а також рівень знань і умінь, необхідних для професійного зростання, зміни профілю роботи, а також інноваційної діяльності, а все це, на нашу думку, як раз необхідно для формування професійної мобільності майбутнього фахівця” [3, с. 217]. Виходячи з основних вимог до сучасного фахівця реалізація основних позицій компетентнісного підходу потребує вирішення актуальних завдань підготовки випускників вищої школи, які допоможуть наблизити їх знання та практичні вміння до професійної діяльності і реальних ситуацій життя, сприятимуть прийняттю на себе відповідальності за власні рішення і задоволеності власним вибором певної професії.

Головним результатом освоєння основних професійних освітніх програм є придбання певного досвіду діяльності в конкретній професійній сфері через оволодіння компетенціями. Відповідно в процесі навчання у

студентів повинні формуватися загальнокультурні, загальнопрофесійні та професійні компетенції. Тому компетентнісний підхід у професійній освіті зумовлює зміну стратегії і тактики відбору змісту навчальних завдань, тобто перехід від тематичного до компетентнісного варіанту змісту. Таким чином, компетентнісний підхід орієнтований на результативно-цільову спрямованість освіти, тобто на формування необхідних загальнокультурних і професійних компетенцій, самовизначення, соціалізацію, розвиток індивідуальності і самоактуалізацію особистості студента. Використання компетентнісного підходу в освіті передбачає принципів зміни в організації і управлінні навчальним процесом, в організації діяльності викладачів, в оцінюванні освітніх результатів у порівнянні з навчальним процесом, який заснований на традиційній концепції “засвоєння знань”. Одним із засобів формування компетенцій можуть бути компетентнісно орієнтовані завдання, які слід розглядати як інтегративну дидактичну одиницю змісту навчання, технологію і моніторинг якості підготовки студентів. Тобто компетентнісно орієнтовані завдання будуть виконувати в навчальному процесі навчальну і контролюючу функції, а також які можна розглядати як педагогічно перероблений фрагмент професійної діяльності.

Розробники компетентнісно орієнтованих завдань відзначають, що вони, з одного боку, є особливим видом пізнавальних завдань, які здатні імітувати професійну діяльність, а з іншого боку, сприяють аналізу процесу та результату вирішення навчально-професійних завдань, який є основним показником досягнення цілей навчання, виконуючи функцію діагностики становлення професійної компетентності майбутнього фахівця. Тому природно, що компетентнісно орієнтовані завдання слід розглядати як метод навчання, як засіб навчання, як технологічний інструмент реалізації компетентнісного підходу, що сприяють практико-орієнтованому характеру підготовки майбутнього фахівця, посилення ролі самостійної роботи студента по вирішенню завдань і ситуацій, що імітують професійні.

Слід звернути увагу на те, що значними і позитивними результатами застосування компетентнісно орієнтованих завдань можна вважати повноцінну індивідуалізацію навчання; інтенсифікацію самостійної роботи студентів; підвищення мотивації і як наслідок пізнавальної активності; формування умінь і навичок приймати або пропонувати варіанти оптимальних рішень в ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, які постійно змінюються. Виконання компетентнісно орієнтованих завдань створює можливість ефективніше формувати і розвивати внутрішню мотивацію навчальної діяльності студентів “як джерела саморуху, самоорганізацію в процесі навчальної діяльності як умову опанування цілісною діяльністю, досягнення студентами особистісно-значимих результатів, ефективну взаємодію всіх суб’єктів освітнього процесу” [1, с. 35].

Дослідники відзначають, що для створення компетентнісно орієнтованих завдань доцільно використовувати правила, в основу яких

покладені елементи таксономії Б.Блума. Тому формулювання і впорядкування цілей навчання повинні бути реалізовані через наступні елементи засвоєння: знання (викладіть своїми словами, заповніть таблицю), розуміння (поясніть причини, умови або логіку дій, які ...), використання (визначте або обґрунтуйте послідовність дій), аналіз (проаналізуйте або порівняйте структуру, виявите або обґрунтуйте основні критерії), синтез (запропонуйте свій варіант або класифікацію) і оцінка (оцініть отриманий результат або визначте критерії оцінки) [3, с. 330 – 331].

Таким чином, компетентісно орієнтовані завдання базуються на знаннях і вміннях, які вимагають від студента вміння застосовувати отримані знання в стандартних і нестандартних ситуаціях їх майбутньої професійно-педагогічної діяльності, тобто вимагають від студента занурення в рішення практико-орієнтованих і професійних завдань.

Створення компетентісно орієнтованих завдань передбачає дотримання певних вимог до їх змісту, структури і формулювання: по-перше, необхідно передбачити обов'язкове використання дієслівної форми, яка буде націлювати студента на конкретні дії або конкретну діяльність (наприклад, навчально-пізнавальну, дослідницьку, проектну, квазіпрофесійну), а не відтворення отриманої їм інформації або виконання окремих дій; по-друге, дані завдання повинні припустити не перевірку вміння працювати із запропонованою інформацією, а повинні бути орієнтовані на перевірку отриманих знань і сформованих умінь; по-третє, коректність формулювання, що передбачає відсутність надмірності або недостатності інформації в кожному конкретному завданні.

Формування професійних компетенцій відбувається поетапно і відповідно логіка їх послідовності полягає в наступному: спочатку необхідно сформувати навчальні та предметні компетенції студента, а вже на їх основі – предметно-циклові та професійні компетенції. Як показує аналіз педагогічної літератури компетентісно орієнтовані завдання, які можуть бути використані в контексті педагогічної підготовки майбутнього фахівця, умовно складають три групи: навчальні або предметно-орієнтовані – формування знання з педагогічних дисциплін (наприклад, завдання на засвоєння знань по розділах або окремим темам навчального модуля, умінь їх застосовувати, виконуючи тести та завдання, що містять пізнавальну проблему); навчально-професійні або практико-орієнтовані – формування системи інтегрованих умінь і навичок (наприклад, завдання на вибір особистісної позиції майбутнього фахівця, на визначення способів підвищення ефективності професійно-педагогічної діяльності, на освоєння технологічних аспектів професійної діяльності, на вирішення проблем педагогічного управління); професійні завдання – формування здатності застосовувати отримані знання на практиці, демонструвати вміння на кваліфікаційному, функціональному або операційному рівнях професійної діяльності. Ефективність використання компетентісно орієнтованих завдань в умовах дистанційного навчання передбачає їх об'єднання в

систему на основі принципів системності, цілісності, структурності, цілеспрямованості, інтегративності.

При цьому слід звернути увагу на те, що використання компетентнісно орієнтованих завдань в процесі дистанційного навчання передбачає моделювання різних освітніх і педагогічних ситуацій, тому ці завдання перш за все – не форма контролю, а спосіб включення студентів в активну пізнавальну діяльність. Можливості сучасних інформаційних платформ і програм, які використовуються в дистанційному навчанні, дозволяють досить гнучко використовувати компетентнісно орієнтовані завдання використовуючи для цього різні форми, так як ці завдання можуть бути представлені у вигляді кейсів, які включають різноманітні педагогічні ситуації, у вигляді розробки різних навчальних, виховних та соціальних проектів.

Виконання компетентнісно орієнтованих завдань в умовах дистанційного навчання дозволяє максимізувати рівень самостійної роботи студентів, що є одним з основних умов формування самостійності мислення і індивідуального “почерку” в процесі пізнання, системи поглядів, переконань і цінностей, розвитку потреби придбання та поглиблення отриманих знань, вироблення навичок роботи з літературою та іншими джерелами інформації. Все це обумовлено специфікою компетентнісно орієнтованих завдань, які не дивлячись на чіткі вимоги до структури, формулюванням і змістом завдання, дозволяє студенту створити свою індивідуальну версію відповіді, визначити пріоритети і розставити свої акценти. Тобто самостійність в реалізації компетентнісно орієнтованих завдань створює основу розвитку творчого підходу до виконання навчальних завдань і, отже, творчого потенціалу особистості студента. Наприклад, завдання, яке пропонує читання і подальшу роботу з текстом статті “Завидна посаду під сонцем”, передбачає, що у кожного студента буде своє ставлення до інформації, яку пропонує автор, свої аргументи для пояснення назви статті, обґрунтування “плюсів-мінусів” професії педагога, варіантів характеристики успішного вчителя і вчителя-“невдахи”. Безумовно, як зазначено дослідником, професійне становлення майбутнього фахівця педагогічного профілю – “складний багатовекторний і багатоаспектний процес розвитку і саморозвитку його особистості: розумової активності, здатності аналізувати, прагнення здобувати знання, що є необхідним для виконання професійної діяльності” [4, с. 331 – 332], в якому значну роль має відігравати система компетентнісно орієнтованих завдань, реалізація якої сприятиме ефективному формуванню загальних і професійних компетенцій.

Таким чином, компетентнісно орієнтовані завдання – це спеціально створена дидактична конструкція, яка використовується для формування та перевірки рівня предметних, міжпредметних і ключових компетенцій. Компетентнісно орієнтовані завдання повинні використовуватися в навчальному процесі дистанційного навчання як компонент змісту, як технологія і як моніторинг якості освоєння окремих навчальних дисциплін

і підготовки майбутнього фахівця в цілому. Тому компетентнісно орієнтовані завдання в умовах дистанційного навчання можна розглядати як технологічний інструмент реалізації компетентнісного підходу, шляхом визначення студентами особистісних сенсів і створення ситуації успіху, які забезпечують їх позитивну установку в професійному становленні.

Список використаних джерел

1. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: монографія. Київ : “Дорадо-Друк”, 2013. 456 с.
2. Ковальчук В. І. Формування в навичок ХХІ століття студентів у процесі професійної підготовки. *Управління закладами освіти на засадах акмеологічного підходу* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Житомир, 16 березня 2018 р). Житомир : ФОП Левковець, 2018. С. 224 – 230.
3. Хом’юк В. В., Хом’юк І. В. Деякі аспекти використання компетентнісного підходу до викладання фундаментальних дисциплін у ВНЗ. *Вісн. Луганського національного ун-ту*. 2012. Вип. 22 (257). С. 215 – 222.
4. Хом’юк І. В. Компетентнісно орієнтовані завдання як важливий чинник формування когнітивної складової математичної компетентності майбутніх інженерів. *Актуальні питання природничо-математичної освіти*. 2017. № 9. С. 329 – 333.

УДК 378.17

JEL Classification: I23

Кітова О. А., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри природничо-математичних
дисциплін та методики їх викладання,
Донецький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти, м. Краматорськ

НАВЧАННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ЗАПОБІГАННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Збільшення кількості природних і техногенних загроз, поширення інфекційних хвороб, зокрема пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, обумовили нові особливості організації трудової діяльності та освітнього

©

Кітова О. А. Навчання учасників освітнього процесу з охорони праці та безпеки життєдіяльності як один із засобів запобігання розповсюдження коронавірусної інфекції. *Стан держави під час пандемії коронавірусної хвороби* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 вересня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 56 – 58.

процесу. Так, відповідно до постанови КМУ № 211 від 11.03.2020 р., що було прийнято у зв'язку з поширенням пандемії коронавірусної інфекції, в Україні запроваджено карантинні заходи. Це зумовило зміну умов праці педагогічних працівників, застосування засобів дистанційного навчання, організацію освітнього процесу відповідно до рекомендацій МОЗ і МОН щодо навчання в умовах карантину [1] та потребу всеохоплюючого інформування працівників і здобувачів освіти про шляхи запобігання поширенню та засоби захисту від інфекційної хвороби.

Т. в. о. міністра освіти і науки Л. Мандзій було зазначено, що в умовах пандемії COVID-19, яка охопила світ і Україну зокрема, знати про коронавірус якомога більше – означає захистити від захворювання і себе, і своїх близьких, ці знання є надзвичайно важливими [2]. Поряд з цим, девізом всесвітнього Дня охорони праці, який відзначався 28 квітня стало гасло “Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя” [3].

Так, враховуючи запровадження карантину та обмежувальних заходів в країні, необхідність ведення господарської діяльності в умовах пандемії коронавірусної інфекції Державною службою України з питань праці звернуто увагу на необхідність перегляду інструкцій з охорони праці та наповнення їх змісту певними правилами поведінки, порядком дотримання особистої гігієни, застосуванням засобів захисту (медичних масок, респіраторів, рукавиць тощо).

Визначено, що відповідні знання та навички працівники, які продовжують працювати під час запроваджених карантинних заходів, мають отримати завдяки проведенню позачергового навчання або інструктажу з питань охорони праці.

Отже, зміна умов праці, пов'язана з пандемією коронавірусної інфекції COVID-19 та необхідністю запровадження заходів щодо недопущення її поширення, передбачає внесення керівником підприємства відповідних змін до нормативних актів з безпеки праці та здоров'я з урахуванням наказу державного комітету України по нагляду за охороною праці № 132 від 21.12.93 р., зі змінами від 01.11.2016 р. та інших нормативно-правових актів з охорони праці [4].

Поряд з цим, організація освітнього процесу в умовах пандемії вимагає від класних керівників і вчителів проведення роз'яснювальних заходів для учнів щодо унеможливлення поширення COVID-19 та спостереження за станом їх здоров'я [1]. Так, доцільність інформування здобувачів освіти про небезпеку коронавірусної хвороби, потребує доповнення цією інформацією інструктажів з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти, які необхідно проводити відповідно до вимог законодавства у сфері охорони праці, цивільного захисту та освіти [5, 6, 7].

Під час проведення інструктажів педагогічні працівники (вчителі, класоводи, вихователі) можуть використовувати:

- рекомендації для громадян щодо коронавірусу 2019-nCoV;
- офіційний інформаційний портал Кабінету Міністрів України;
- онлайн-курс “Заклади освіти в умовах пандемії”, викладений на порталі “Превентивна освіта”.

Отже, саме своєчасне навчання учасників освітнього процесу з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, проведене як традиційними

методами, так і з використанням сучасних форм організації навчання – модульного, дистанційного, екстернатного тощо, а також з використанням технічних засобів навчання – аудіовізуальних, комп'ютерних, є одним із превентивних засобів запобігання інфекційної коронавірусної хвороби.

Список використаних джерел

1. Навчання в умовах карантину. URL: <https://cutt.ly/CfRzVZp>.
2. Для учнів 6-10 класів розроблено спеціальні уроки про COVID-19. URL: <https://cutt.ly/JfRzNXz>.
3. Звернення організаційного комітету з підготовки та проведення Дня охорони праці в Україні у 2020 році. URL: <https://cutt.ly/DfRzY6h>.
4. Роботодавці повинні внести зміни в акти підприємства через коронавірус – Держпраці. URL: <https://cutt.ly/JfRzPtM>.
5. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 р. № 304 зі змінами від 22.11.2017 р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1512-17>.
6. Лист МОН “Про надання роз’яснень щодо проведення інструктажів з питань безпеки життєдіяльності в закладах освіти” від 24.07.2018 № 1/11-7843. URL: <https://cutt.ly/dfRzHBR>.
7. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 р. № 1669). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18>.

УДК 378.1

JEL Classification: I23

Слуцький Я. С., канд. пед. наук,
викладач циклової комісії гуманітарних дисциплін,
Донбаський державний коледж технологій
та управління, м. Торецьк

КУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ

Соціально-педагогічний супровід іноземних студентів у закладах вищої освіти України характеризується проведенням заходів з культурної,

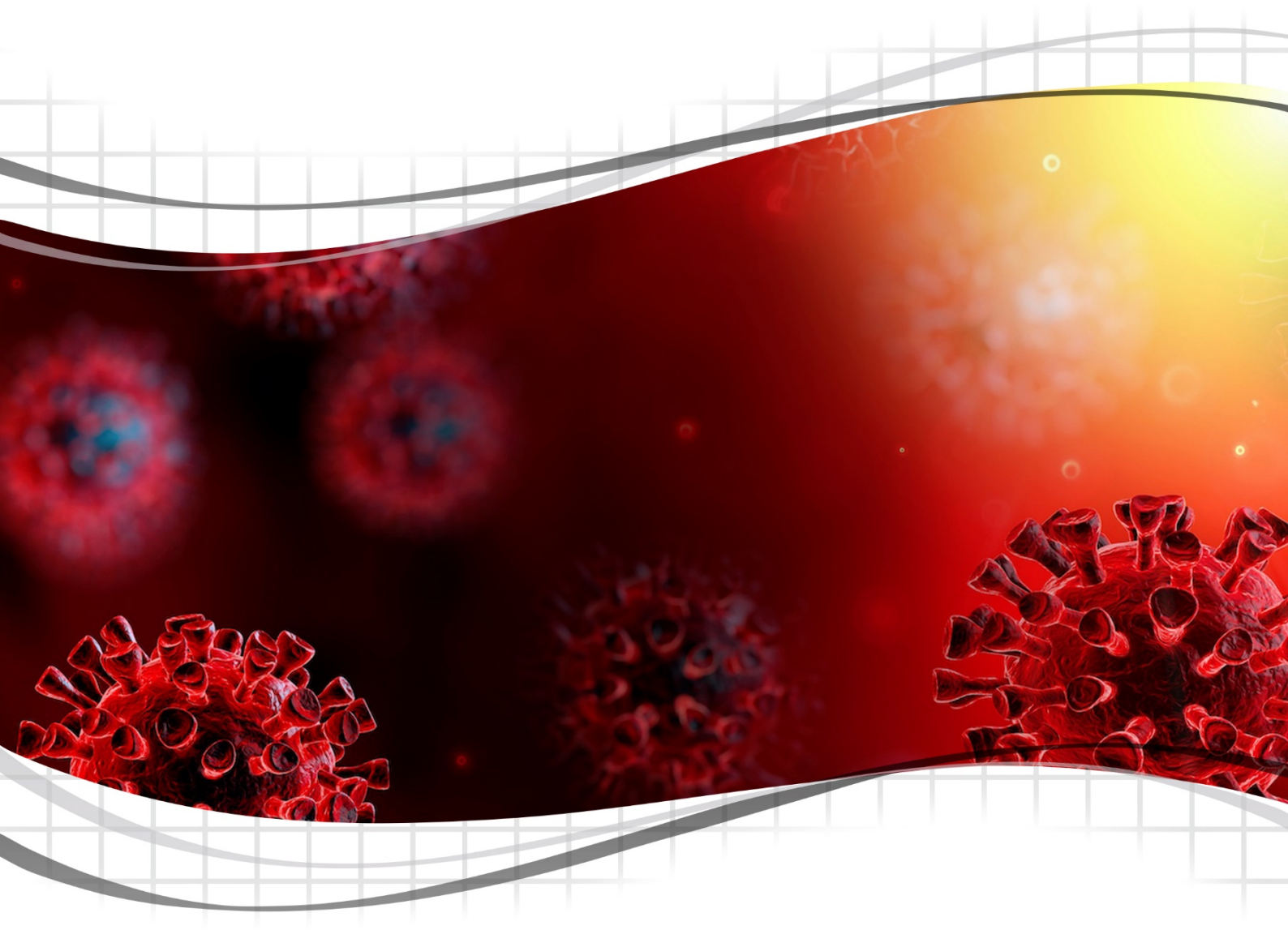
лінгвістичної та психологічної підготовки до початку академічної та соціальної діяльності у приймаючій країні. Всі окреслені елементи адаптаційного процесу мають застосовуватися на практиці безперервно, що сприятиме формуванню у особистостей необхідних компетенцій. Однак, пандемія коронавірусу унеможливила безперервність проведення адаптаційних заходів, що призвело до необхідності вироблення нових стратегій.

Зазначимо, що основною метою культурного напрямку адаптаційного процесу є пристосування іноземних студентів до нових, для них, культурних особливостей, недостатнє розуміння яких може сприяти виникненню культурного шоку і, згодом, необхідності отримання більш тривалої допомоги вже психологічного характеру.

Якщо, наприклад, порівняти досвід застосування культурної адаптації в американських та українських ЗВО, то ми зможемо простежити застосування ідентичних заходів, але які в умовах карантину потребують певних змін. Так, неможливість відвідин місцевих музеїв, проведення екскурсій за участі як місцевих, так і іноземних студентів не тільки в межах міста, в якому студент буде проходити навчання, але й в інші регіони країни потребує застосування Центрами підготовки іноземних студентів сучасних медіа засобів аудіо, відео, текстового та Інтернет спрямування. Цей досвід, має бути впроваджено, на нашу думку, до усіх національних закладів освіти, в яких навчаються іноземні студенти. Крім того, за допомогою відеозв'язку можливе проведення культурно-мистецьких заходів всередині навчальних закладів, які можуть бути представлені наприклад, онлайн-концертом, у межах якого, представники інших культурних груп можуть презентувати результати своєї підготовчої та адаптаційної діяльності і, таким чином, продемонструвати здатність до комунікаційної та культурної взаємодії з представниками приймаючої країни, використовуючи для цього програми ZOOM, Skype тощо.

Підкреслимо, що такого роду масові онлайн-заходи можуть включати в себе тематичні зустрічі з презентації своїх культурних особливостей студентам приймаючої країни (що часто використовується в підготовчому процесі іноземних студентів у США, під час т. зв. "національних вечорів"). Позитивний вплив таких заходів полягає у можливості проведення зворотної адаптації, тому що місцеві студенти також повинні бути підготовлені до взаємодії з іноземними, тобто мають розуміти ті культурні норми, які є для останніх звичними.

Отже, карантинні заходи не повинні ставати перешкодою для проведення адаптаційного процесу. Необхідно пам'ятати, що коли у іноземних студентів на достатньому рівні сформована соціокультурна компетенція та проведена зворотна адаптація для місцевих студентів, відбувається ефект інтернаціоналізації кампусу, а це, у свою чергу, дозволяє говорити про успішність проведеної підготовчої роботи навчальним закладом. У випадку, якщо під час карантинних обмежень не відбувається повноцінних адаптаційних дій, процес інтернаціоналізації кампусу не буде повноцінно виконано, що призведе до виникнення проблем у взаємодії між місцевими та іноземними студентами.

**Research
Europe.org**